



**Suyu  
da  
depolar  
ısıyı  
da**

otomatik  
**ARÇELİK**  
termosifonu

Otomatik Arçelik termosifonu büyük su kapasitelidir. 105 litre su alır. Emaye su haznelidir. Çift cidarlıdır. Delinmez, paslanmaz. Otomatik Arçelik termosifonu cam pamuğu ile tecrit edilmiştir. Isı kaybetmez. Otomatik Arçelik termosifonu hem suyu, hem ısıyı koruyan verimli, uzun ömürlü bir depodur.

(Yeni Ajans : 11)

28

20 Nisan 1976

Devlet Neşresi

# TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ŞUBAT 1976

FINDIKOĞLU  
ÖZELSAYISI

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Fındıkoğlu ve Folklor	İhsan HİNÇER
Aziz ve Rahmetli Dostum Fındıkoğlu	Prof. Dr. Orhan TUNA
Ziyyeddin Fahri'yi de Kaybettik	M. Şakir ÜLKÜTAŞIR
Erzurum Halk Şairleri Toplantısı	Dr. KADIOĞLU Ahmet (Z. F. FINDIKOĞLU)
Fındıkoğlu Hoca	Prof. Dr. Faruk K. TİMURTAŞ
Babacan Bir İlim Adamı : Fındıkoğlu	Sadi Yaver ATAMAN
Prof. Dr. Fındıkoğlu'nun Ardından	Doç. Dr. Mehmet ERÖZ
Bir Sosyoloğun Ölümü	Prof. Dr. Cevit Orhan TÜTENÇİL
Gökalpçi Değer Ord. Prof. Dr. Fındıkoğlu	Süleyman ARISOY
Fındıkoğlu ile İlgili Hâtıralarım	Mehmet KARDEŞ
«İktisat Müze ve Arşivi» Kurucusu Fındıkoğlu	Kâmil TOYGAR
Acı Kayıp : Allesi'nin ve İstanbul Üniversitesi'nin Verdiği Ölümü Tarihindeki	
Gazete İlanları - Fındıkoğlu Z. Fahri'nin Kısa Biyografisi - Geçen Yıl Yapılan	
Fındıkoğlu'nu Anma Toplantısı	T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 319

KURUŞ : 300

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ



79

800'den fazla şube ile  
HER YERDE HER ZAMAN  
hizmetinizde



**T.C. ZIRAAT BANKASI**

(Basın: 60132/A. 20224 — 13)

in: 6008/A. 20121 — 12)

## OT MİNDER VE YASTIKLAR

Anası ölünce kalp pare pare,  
Öksüz kaldı güzel, küçük Mehpare!..  
Sandık odasında geçti hayatı,  
Altındaki minder katı mı katı,  
Başını koyduğu yastıklarda ot,  
Yüzü kırış kırış, vücudu pot pot...  
Mehpare'yi döver üveyi anne,  
İki kızı ise yaşar şahane...  
Evin tüm işini Mehpare görür,  
Sabırla geçirdi sürdüğü ömür...  
Mehpare'yi görmüş, bakmış yolunca  
Bir demirci yiğit talip olunca  
Lâyıktır diyerek derhal vermişler;  
Ot yastık, Minderi hemen dermişler,  
Öksüze demişler: İşte çehizin,  
Demirciyle evlen, verildi izin...  
Kız razı olmuş ve evlenmiş hemen,  
Kocasını sevmiş, derlenmiş hemen,  
Büyük bir istekle koluna girmiş,  
Bir anda işleri yoluna girmiş...  
Demirci çalışkan, akıllı insan,

Karisına dermiş, sen bana inan!  
Biraz paramız var şekerim, balım,  
Ot Minder, yastiğa pamuk alalım...  
Mehpare demiş ki hemen silkele,  
Atalım dışarı otları hele!..  
Minder ve yastıklar silkelenince,  
Yerler altın dolmuş inceden ince...  
Ve sedef kakmalı bir ufak kutul  
Mehpare'nin doğmuş bütün umudu...  
Kıymetli inciler kutuda parlar,  
MEHPARE ADINA BİR DE MEKTUP VAR;  
«Kızım! Öksüzlüğün sona erecek,  
Bunca sabrın elbet meyva verecek,  
Anneni unutma! oku ve okut,  
Vasiyetini de ömürboyu tut!»  
Bu genç karı - koca coştular hemen,  
ZİRAAT BANKASINA KOŞTULAR hemen,  
Altın, İnci, Para hep dürüm dürüm,  
ZİRAAT BANKASINA yatırıldı tüm...  
Hemen o civarda bir kat aldılar  
Hayattan mutluluk ve tat aldılar...

Enver TUNCALP

30

# TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ  
KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 319

ŞUBAT 1976

YIL : 27 — CİLT : 16

## Fındıkoğlu ve Folklor

7553

Yazan : İhsan HİNÇER

Türk Folklor Ekolü'nün temelini atanların bir numaralı savaşçısı, muhakkak ki, Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri idi. Daha 20 yaşlarında İstanbul Darülfünunu'nda bir yüksek okul öğrencisi iken Mükrimin Halil (Yınanç), Hilmi Ziya (Ülken), Reşat Şemsettin (Sirer), Halit Nazmi (Kışmır), Mehmet Halit (Bayrı), Yusuf Ziya (Demirci) ve diğer arkadaşlarını önceleri Anadolu Mecmuası etrafında toplamış, millî konuları ve folklorumuzu ele almıştır. Daha sonra 1927 de Ankara Kız ve Erkek Liseleri'nde felsefe ve edebiyat öğretmeni iken yaz tatilinde İstanbul'a gelmiş, Mehmet Halit ile konuşarak Anadolu Folkloru'nu tesbit için bir dernek kurmak fikrini ortaya atmıştır. Halit Bayrı ile hazırladıkları tüzük tasarımasını alarak Ankara'ya dönmüş, Kasım 1927 de Ankara'da Diyarbakır milletvekili İshak Refet İşıtman ve öğretmen İhsan Hamdi ile Türk Halk Bilgisi Derneği'ni kurmuştur.

Ziya Gökalp'in Halkiyat ve Harsiyat diye adlandırdığı folklor bilimini daha da Türkçeleştirerek Halk Bilgisi adını, cemiyet yerine de dernek kelimesini kullanmıştır. Merhum Mehmet Halit Bayrı, Fındıkoğlu için diyor ki:

«Anadolu Folkloru bir ummandı. Tesbiti için sonsuz bir emeğe ve başkaca bol paraya ihtiyaç vardı. Arkadaşım Fındıkoğlu çok iyi düşünmüştü. Fakat ben tereddüt ettim. Memleketimizde

folklor mefhumunu kavrayan kaç kişi vardı. Çok olsa bile, müsbet bir mükâfat vadetmeyen ilmi bir çalışmaya katılan kaç kişi çıkabilirdi, hususiyle bu uğurda harcanacak para hangi kaynaktan tedarik olunabilirdi? Ziyaeddin Fahri ile bu noktalar üzerinde durduk. Sonra İstanbul Belediye Konservatuarı müdürü Yusuf Ziya Demirci ile konuşmaya karar verdik. Çünkü Demirci, bizden önce bu yola girmiş, Anadolu halk türkülerinin tesbiti için teşebbüse geçmiş, derleme seyahatleri yapmıştı. Şehzadebaşındaki harap bir binadaki Konservatuarın müdürlük odasında, bir defa da Pangaltı'daki küçük mütevazî apartmanında görüştük. Kabul ve tasdik ettik ki, çalışmak için arkadaş ve para bulmak kolay olmayacaktır. Ancak Ziyaeddin Fahri çok cesur ve hareketli idi. İnce hesaplarla oyalanmaya, bu veya şu mülâhaza ile vakit geçirmeye taraftar olmuyordu. Ona göre mühim olan, ilk adımı atmaktı. Dernek kurulduktan sonra bütün güçlükler yenilebilir, arkadaş ta, para da bulunabilirdi» (1).

İşte, Ankara'ya döndükten sonra iki arkadaşıyla birlikte «Türk Halk Bilgisi Derneği» ni kurmuştu. Dernek büyük ve hummalı bir çalışmaya girdi. Fındıkoğlu'nun ateşli ve teczanlı yaradılışının çabaları sonunda bütün memlekette büyük bir ilgi ile karşılaştı. Fındıkoğlu istediği ateşi

yakmıştı. Her yerdeki genç öğretmenler, aydın kişiler muhabir üye olarak derneğe kaydoluyordu. Dernek 1928 de ilk yayını bir yıllık halinde «Halk Bilgisi Mecmuası» adıyla Ankara'da bastırdı. Kongresi yapıldı. Kongre başkanlığına Eski Eserler Müzesi Müdürü Hakkı Baha, divan üyeliğine Nurettin İbrahim ve Hüseyin Avni seçildi. İdare Kurulu ve ilim heyetlerine de İshak Refet, Ali Rıza, İsmail Hikmet, Hasan Fehmi, Hakkı Baha, Ziyaeddin Fahri, İhsan Mahvi, Rıdvan Nafiz, İhsan Hamdi, Balıkesir milletvekili İsmail Hakkı, Etnografya Müzesi uzmanı Mesaroş, Hamit Zübeyr, Halil Fikret, Salt Nazif, Faik Reşit, Yunus Kâzım, İsmail Hüsrev getirildiler. Fahri Başkanlığa da Maarif Vekili Mustafa Necati seçilmişti. Bu kadro, derneğin büyük bir başarıya ulaştığını gösteriyordu. Fındıkoğlu haklı çıkmıştı. Başarıya ulaşmıştı.

Bu sıralarda Fuat Köprülü, Ahmet Caferoğlu, Sadettin Nüzhet, Ahmet Kutsi Tecer, M. Şakir Ülkütaşır, Ömer Bedrettin Uşaklı, Abdülkadir İnan, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, Ali Rıza Yalçın, Eflâton Cem Güney, Talât Mümtaz Yaman gibi değerler de çeşitli illerde kurulan dernek şubelerinde çalışmalara başlamışlardı.

1929 yılında Fındıkoğlu doktora yapmak üzere Fransa'ya gitti. O zaman derneğin Ankara'daki merkezi faaliyetini yavaşlattı. Geniş bir kadro ile çalışmaya başlayan İstanbul Şubesi nöbeti devraldı. Fındıkoğlu Strazbourg'dan Halit Bayrı'ya ve arkadaşlarına gönderdiği mektuplarında Türk Halk Bilgisi Derneği'nin İstanbul'da çıkarmaya başladığı «Halk Bilgisi Haberleri» dergisinin aralıksız çıkmasını, heyecanlı mektuplarla tavsiye ediyordu. Zira dergi 19. sayısında bir duraklama geçirmişti. Bu haberi Fransa'da alan Fındıkoğlu çok üzülmüştü.

Fındıkoğlu, Türkiye'de yayınlanan ilk folklor «Rehber» ini Fransız folkloristi Van Gennep'in eserinden faydalanarak hazırlamıştı. Daha sonra 1949 da bu rehberi «Folklor ve Etnografya Kılavuzu» adı ile İstanbul Üniversitesi İktisat Müze ve Arşivi Neşriyatından: 1 No. ile yeniden bastırdı. İlk baskısı «Rehber» e Halk Bilgisi Derneği Kâtibi Umumi olarak 1.2.1927, Ankara'da yazdığı «Önsöz»ü aynen koydu.

Fındıkoğlu Fransa'dan Yurda döndükten sonra 1973 e kadar Üniversite öğretim üyeliği ve ömrünün sonuna kadar da folklor çalışmalarına ara vermedi.

1946 yılında kültür derneklerinin yeniden

kurulmalarına zemin hazırlandığı zaman, yine folklorcu arkadaşlarını etrafına topladı. O zaman ki İstanbul Millî Eğitim Müdürü Murat Uraz'ın başkanlığında «Türk Halk Bilgisi Derneği»nin kuruculuğunu yaptı. Kurucular arasında Türk Folkloruna emek vermiş arkadaşları, Prof. Süheyl Ünver, Orhan Tuna, İhsan Hamamizade, Nihat Sami Bunarlı, İbrahim Kafesoğlu, Fahrettin Kırzioğlu gibi arkadaşları ve ben de bulunuyorduk. Dernek için Çemberlitaş'taki Türkiye Muallimler Birliği lokali Atikalipaşa Medresesi'nde bir oda ayırdı. Çalışmalarımızı sonuna kadar destekledi.

1949 yılının Ağustos ayında çıkarmaya başladığım «Türk Folklor Araştırmaları» na daima yardımcı oldu. Her zaman teşvik etti. Her fırsatta dergi için yazı yazdı.

Üniversite'deki derslerinde folklor konularına eğildi. Bütün takrirlerinde folklorlardan, folklorumuza hizmet edenlerden bahsetti. Onlara imtihanlarında iktisat ve hukuk folkloru konularında sosyolojik sorular yöneltti. İktisat Fakültesi'nde 1951 - 1952 ders döneminde öğrencilerine sorduğu 56 sorulu bir imtihan listesini dergimiz sayfalarında yayınladık (2).

Fındıkoğlu'nun 1918 - 1957 yılları arasında yayınladığı yazı ve eserlerine ait bibliyografya 1958 yılında İstanbul Üniversitesi Neşriyatı, No. 794, İktisat Fakültesi Yayınları, No. 194, İktisat Enstitüsü Yayını, No. 27 başlık ve sayılarıyla basılmıştır (3).

Bibliyografyayı İst. Üniv. İktisat Fakültesi Sosyoloji ve Sosyal Siyaset Asistanı (halen Prof. Dr.) Amiran Kurtkan hazırlamıştır. Kurtkan eserin başındaki önsözde Fındıkoğlu Bibliyografyası çalışmalarını için şunları yazmaktadır: «Bundan on sene kadar evvel şimdi Fakülte öğretim üyeliğinden ayrılmış ve hususî teşebbüs hayatına atılmış olan Asistan Dr. Murat Bayrakoğlu, Enstitü Profesörlerinden Fındıkoğlu Z. Fahri'nin eser ve yazılarının bir bibliyografyasını yapmayı denemiş, Asistan Dr. Cavit Orhan Tütengil de bu denemeye devam etmiştir. İşte bu defa benim neşrettiğim bu bibliyografya, arkadaşlarımızın attıkları adımları yeniden ele alan bir çalışmadır».

Dergimizde de folklorist arkadaşımız Yargıtay Ceza Dairesi Üyesi Ali Rıza Önder, «Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu» başlıklı yazısında, üstadın folklorla ilgili yazılarını taramış, hangi dergilerde yayımlandığını tek tek vermiştir (4). Bu yazıya ve Fındıkoğlu Bibliyografyasına giremeyen dergimizde çıkan (1955 - 1971

arasındaki) yazılarının başlıkları ve konuları şunlardır :

- 1 — Sivas'ta Derlenen Bilmeceler, 1955, sayı 76, sf. 1204 (Ahmet Halil).
- 2 — Folklor ve Sosyoloji, 1956, sayı 83, sf. 1313.
- 3 — Folklorcu Mehmet Halit, 1959, sayı 114, sf. 1825.
- 4 — Tortum Folkloru Hakkında Bir Eser Ve... 1961, sayı 146, sf. 2502.
- 5 — Mahmut Ragıp'ın Arkasından, 1962, sayı 152, sf. 2679.
- 6 — Bir Fransız Folklorcusu : Prof. Dr. G. Dumezil, 1964, sayı 184, sf. 3561.
- 7 — Erzurum Folklorundan Derlenmiş Manier, 1966, sayı 204, sf. 4132.
- 8 — Mahmut Kemal Yanbeğ İçin, 1967, sayı 216, sf. 4442 (yanlış 4142).
- 9 — Bir Fakülte ve Eşef Verici Bir Davranış, 1968, sayı 232, sf. 5113 (5).
- 10 — Erzurum Üstüne Adlı Bir eser (Erzurum Kongresi'nin 50. Yılı Münasebetiyle), 1969, sayı 242, sf. 5390.

11 — Folklorcularımız : Erzurum Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Zeki Başar, 1970, sayı 254, sf. 5739.

12 — İktisadi Folklor Dair, 1971, sayı 261, sf. 5921.

Fındıkoğlu, 1927 de kurduğu, 1932 de kongre kararıyla fashedilen ve 1946 da yeniden kurduğu Türk Halk Bilgisi Derneği'nin ölünceye kadar «İlim Kurulu»nda görevli bir üyesi idi. Çalışmalarımız ve toplantılarımızla bir gün bile alakasını kesmemişti. Hastalık yıllarına kadar da her fırsatta dergimize yazı yardımında bulunurdu. Son yazısı 1971 yılında 261. sayımızda çıkmıştı.

Bugün, yetiştirdiği öğrencileri Yurdumuzun dört bir tarafında görev almışlardır. Onun ideallerini ayakta tutmakta, Üniversitelerimizde, köylerde kentlerde yaşatmaktadır. Onun ışık tutan varlığı bir anıt halinde yaşamaya devam edecek ve yaktığı ateş sönmeyecektir.

Fındıkoğlu mutlu bir dönemde gözlerini kapamıştır. Zira, artık Türk aydını halk kültürünü bir ilim olarak ele almıştır. Folklor bir ilim şubesi olarak müessesleşmiştir. Üniversitelerimizde, okullarımızda, resmî ve özel kuruluşlarda yerine oturmuştur.



Prof. Fındıkoğlu'nun bir portresi

Önünde saygıyla bir defa daha eğiliriz.

(1) Mehmet Halit Bayrı, «Halk Bilgisi Derneğine Ait Hâtıralar : 1, Derneğin Kuruluşu», Türk Folklor Araştırmaları, cilt 2, sayı 27, sf. 421 (Bu yazı dizisi 9 sayı sürmüştür).

(2) İhsan Hınçer, «İktisat Tedrisatta Folklor», TFA, cilt 2, sayı 36, sf. 561.

(3) Ass. Dr. Amiran Kurtkan, «Fındıkoğlu Bibliyografyası» (1918 - 1958). 92 sf., 425 kuruş (İst. Üniv. Yayını).

(4) TFA. Dergisi, cilt 10, sayı 212, Mart 1967, Sf. 4353 - 4355.

(5) TFA. Dergisi, cilt 11, Kasım 1968. Fındıkoğlu, İktisat Fakültesinde 1949 yılında İktisat ve İktisat Enstitüsü'ne bağlı olarak kurulan «İktisat ve Müze Arşivi» nin üzerine titriyordu. Tahsis edilen odada çeşitli etnografya materyali ve belgeler sergileniyordu. Bu oda, 1968 yılında Üniversite'de habersizce boşaltılıp bütün eşya ve belgeler koridora terk edilip tahribe maruz bırakılıncaya, çok büyük bir üzüntüye kapılmıştı. Olayı 3.9.1968 tarihinde İktisat Fakültesi Yönetim Kurulu'na götürmüş yayınladığı beyanname bu olayı «Bir nevi kültürel vahşet vak'ası» olarak nitelemişti. Bu yazıda konu ele alınmakta, detaylı bilgi verilmektedir.

## Aziz ve Rahmetli Dostum Fındıkoğlu

Yazan : Prof. Dr. Orhan TUNA

Bir büyük insanın arkasından yazı yazmanın ne kadar güç bir iş olduğunu bu defa maalesef kendimde denemek zorunda kaldım. Günlerce kendimi oyaladım. Bu ağır işin altından nasıl kalkabileceğimi düşündüm. «Yasak savma» yazılarının bayatlığına karşı, içten hissettiğim hicranı ifade edebilmek için çok yoruldu. Özellikle bu büyük insan, bu satırların muharririnin tam otuz yedi senelik yakın, aziz ve vefakâr, dostu, insanlık dürüstlüğü, vatanseverlik, ilim ve hakikat hususunda rehberi ise!

Rahmetli Fındıkoğlu'nu Fakülteye asistan olarak intisap ettiğim 1938 senesinin ilk aylarında tanıdım. Aynı cinsten olan mizaç ve tabiat insanların çok çabuk kaynaşmalarını kolaylaştırıyor. Biz de öyle olduk. Çok mesut bir aile yuvasına sahipti. Bekârlık yıllarında sık sık benî evine davet eder, sıcak bir muhitte bana büyük yakınlık ve alâka gösterirdi. Merhum Prof. Kessler müşterek hocamız, kürsümüzün şefi Enstitümüzün müdürü idi. Aynı karakterde idik. Merhum Fındıkoğlu gibi üst ve başına, giyim ve kuşama katiyen düşkün olmayan alâyişten uzak, yine Fındıkoğlu gibi gece gündüz demeden okuyup yazan, büyük bir müşahit ve mütecessis asla kıskanç olmayan âlim ve büyük bir kişi idi. Bir çok defalar birlikte yurt içi seyahatler yapar, dinlenmek maksadıyla yaya olarak Uludağ'a çıkar. Fındıkoğlu'nun kasdî olarak karıştırdığı Türkçe - Almanca çok zarif nükteleriyle mizacımız değişir, neşelenir, yorgunlukları giderirdik. Günlerimiz, işbirliğimiz çok mesut geçirdi. Nihayet aile hayatına karışmam yine Fındıkoğlu'nun dostane delâleti ile olmuştur. Refikam kendisinden bahsederken daima «kain pederim» demektedir.

### KURDUĞU EKOL YAŞAMALI VE BIRAKTIĞI BÜYÜK ESERLERİ YARIDA KALMAMALIDIR

Burada rahmetlinin türlü cephe ve veçhelerinden bahsetmek istemem. Bir derginin dar ve mahdut köşesi buna asla imkân vermez. Kendisi hakkında ufulünün hemen akabinde yazılan üç beş yazı; olsa olsa duyulan derin acıyı ifadeye kâfi gelir. Fındıkoğlu hakkında önümüzdeki aylarda ve yıllarda bir çok ilmi armağanlar hazır-

lanmalı, hususiyle büyük bir şefkat, dikkat ve ihtimamla yetiştirdiği genç sosyologlar merhumun hayatını verdiği «İş ve Düşünce» dergisini ihya etmeli, devam ettirmelidirler. Şükran bu suretle yerine getirilmiş olur. Zira rahmetli sosyal ilimlerde bir çığır açmış, bir ekol kurmuştur. Bu ekol yaşamalıdır, bıraktığı büyük eserler yarıda kalmamalıdır. Mücadeleleri, tenkitleri, vatana bağlılığı, teşkilâtçılığı, dılcılığı daima işlenmeli, gelecek nesillere intikal ettirilmelidir. Bu vazife kürsü ve Fakülte arkadaşlarına ve meslektaşlarına düştüğü gibi, geçen yıl otuz beş bin eserden mürekkep büyük ve zengin kitaplığını vâkıf ettiği Atatürk Üniversitesinin manevi ilimler mensuplarına da düşer.

### ONA GERÇEK SAYGI VE SEVGİYİ İZHAR ETMEK ANCAK İLMİ ESERLERİNE DEVAMLA KABİLDİR

Bugün Fındıkoğlu'nun liselerden itibaren Üniversitemizin çeşitli Fakültelerinde yetiştirdiği binlerce talebesi hayattadır. Muallimler Birliğinin ihya edilmesi onun şahsi gayretli neticesi olmuştur. Tortum Derneği onun eseridir. Erzurum'a ve Erzurumlulara yardım ve hizmetleri sayılamayacak kadar çok ve büyüktür. Yazılar yazdığı gazete ve dergiler çok fazladır. Bu kadar verimli, çok taraflı bilgin, olgun ve velûd bir insanın ruhunu daima şad edebilmek, ona gerçek saygı ve sevgiyi izhar etmek ancak ilmi ve teşkilâtçı eserlerine devamlı kabildir.

Üniversitemiz, Fakültemiz, Enstitümüz ve Kürsümüz Fındıkoğlu'na çok, pek çok minnettarız :

**Berk-ü barından bezâl çıktık bu fani gülşenin Meyva-l maksud ister olsun, ister olmasın!**

Fındıkoğlu'nda meyve-i maksud çok mebzul olmuş, gümrah bir ağaç gibi yurdun ilim ve irfanını bol bol besliyecek nefis meyveler vermiştir.

Kabrin gülşen, ruhun şad olsun aziz dostum ve üstadım.

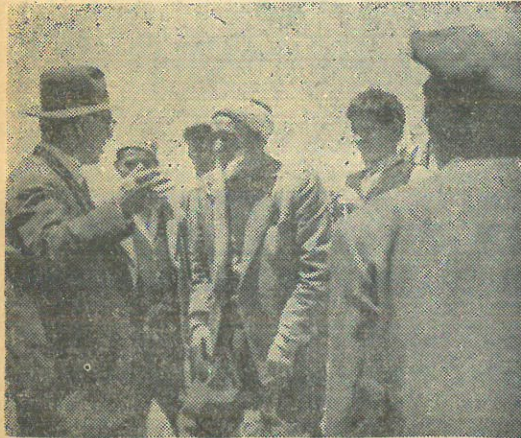
## ZİYAEDDİN FAHRİYİ DE KAYBETTİK

Yazan : M. Şakir ÜLKÜTAŞIR

Sayı, öle - öle, zaten üç dört kişiden ibaret kalmış olan eski Folklorcu dostlarımdan Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu hoca da kalbimde derin bir acı bırakarak Tanrı katına göçtü gitti. Ulu Tanrı'nın afvü mağfireti üstüne olsun.

Rahmetli Fındıkoğlu ile (1928) yılı içinde gıyaben, (1933) de de vicahen tanışmış idim. 1928 de İshak Refet (İşitman), İhsan Mahvi ve O, Ankara'da bir «Türk Halk Bilgisi Derneği» kurmuşlardı. Fındıkoğlu da, Türkiye'de sahasının ilk bilimsel bir kuruluşu olan bu Dernek'in Genel Kâtipliği'ni deruhte etmişti. Dernek'in kuruluşundan iki - üç ay sonra ondan iki mektup aldım. Birinde benî Dernek'e üye yazdıklarını ve ayrıca Sinop bilimsel muhabir üyeliğini de kabul etmemi yazıyordu. İkincisinde de çıkarılacak olan dergi için bir yazı göndermemi istiyordu.

Fındıkoğlu, benim o zamanlar, amatör bir Folklorcu durumunda yaptığım çalışmaları biliyordu. Bunu daha önce, değerli meskûkât uzmanımız rahmetli Ahmet Tevhit Bey kendisine söylemişti. Muhabirliği üstüne aldım; ilk makalemi de (ki Halkbilgisi mecmuası'nın birinci sayısında çıkmıştır) gönderdim. Fındıkoğlu, o sıralarda Lise edebiyat öğretmeni idi. Ankara'da çıkan «Hakimiyet-i Milliye [sonradan Ulus]» gazetesi ile Maarif Vekâleti (M. Eğitim Bakanlığı) tarafından neşredilen «Hayat» mecmuasına kâh özadiyle kâh (Ahmet Halil) imzasıyla folklor, halk edebiyatına dair yazılar yazıyordu.



Fındıkoğlu Erzurum'da hemşehrileri arasında

Fındıkoğlu, bir süre sonra İstanbul'a nakletti. O zaman, İstanbul'da Türk Halk Bilgisi Derneği'nin bütün ilmi çalışmalarını üstüne alan bir Temsilciliği teşkil edildi. Bu temsilciliğin başkanını da rahmetli Fuat Köprülü idi.

Türk, Türkiye folkloruna büyük hizmetleri geçen Fındıkoğlu, aynı zamanda pek kıymetli bir sosyolog idi. Ziya Gökalp'tan sonra o da, meşhur «Dürkheim» sosyoloji ekolünün bizde en kuvvetli temsilcisi olmuştu. Sonraları kurup neşirini sürdürdüğü «İş» dergisinde, sosyoloji ve felsefe alanlarında çok değerli etütleri de vardır. Onun bilimsel, kültürel faaliyet ve neşriyatı hakkında ne kadar övücü şeyler yazılsa yeridir; lâyıktır, hakkıdır.

«Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber [ilk ve ikinci baskıları]», Van Jenep'ten mülhem olmakla beraber, tamiyle onun eser-i tertibidir. Sonraları bunun geniş şeklini de yayınlamıştır. Kezâlik «Halkbilgisi Mecmuası» nın bilimsel tertibi, Önsözü, kısa fakat özlü, tanıtma yazıları, hep onun uslubcu kaleminin mahsulüdürler. Ayrıca, «Halk Bilgisi Haberleri»nde de değerli makaleleri vardır. Bayburtlu Zihni, Erzurum Şairleri gibi büroşürleri gerçekten birer kıymettir. İktisat Fakültesinde kürsü sahibi, içtimariyat (sosyoloji) ve Gazetecilik Enstitülerinde öğretim üyeliği yapmış olan Fındıkoğlu, İş mecmuasını yayınlamağa başladıktan sonra bütün bilimsel faaliyet ve fikirlerini bu dergide toplamış ve yaymıştır.

Bilimsel alandaki geniş ihatasını her zaman takdirle karşıladığım Fındıkoğlu'nun, ben şu kısa satırlarla Türkiye Folkloru alanındaki yerini ve değerli hizmetini sadece işaret etmiş oldum. Onun sosyolog - felsefeci cephesini ilgili ve yetkili kalemlerin anlatması daha yerinde olur, kanısındayım. Fındıkoğlu, İzmir'in ünlü ailelerinden - içlerinde biri tarihçi (Nuri Paşa), diğeri bir İslâm hukucusu (Sait Bey - Mecdud'un babası) olan - Mansurizadeler'in damadı idi. Fındıkoğlu'nun ölümü, bilim âlemimiz için, gerçekten bir kayıptır. Burada şu noktayı da belirtiyim ki, aziz dostum dil konusunda, nedense, pek muhafazakârdı. Evet her fânî, bir gün o «vâdi hamûş»un sinesinde ebedî uykusuna dalacaktır. Bu ilâhî kanuna kimse karşı koyamıyor.

## ERZURUM HALK ŞAİRLERİ TOPLANTISI

Yazan : Dr. KADIOĞLU Ahmet  
(Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri FINDIKOĞLU)

Arşivimizi karıştırdığımız zaman, Fındıkoğlu'nun 1967 sonunda el yazısıyla birbirine yapıştırılmış arkası dolu kâğıtlara yazarak, Dr. Kadioğlu Ahmet imzasıyla neşri için bize gönderdiği aşağıya aldığımız yazıya rasladık. Okuyucularımıza sunuyoruz.

TFA.

1932 de merhum folklorcumuz şair Ahmet Kutsi'nin Sivas'ta kurduğu anane ve âdet vakit vakit Konya'da ve muhtelif yerlerde tatbik edilmektedir.

Sivas ananesi bu suretle yaşatılmaktadır. Elimize geçen bir Erzurum gazetesi bu cereyanın aşık diyarı olan Doğu'nun kültür merkezindeki halk şairleri toplantısı hakkında şu bilgiyi veriyor:

### ÂŞIKLAR GECESİ MUHTEŞEM OLDU

«Pasinler Gençlik Kulübü'nün tertiplemiş olduğu Âşıklar Bayramı, geçtiğimiz cumartesi ve pazar akşamları Kapalı Spor Salonu'nda yapılmıştır. Yurdun çeşitli bölgelerinden gelen 12 âşık'ın katıldığı yarışmaların neticesi belli olmuştur. Türkülerde Âşık Mevlit İhsanî 615 puanla birinci, 600 puanla Erzurumlu Âşık Nihanî ikinci, 545 puanla Âşık Selâmi üçüncü olmuşlardır.

Şiirde ise birinciliği 625 puanla Âşık Selimî

almış, 590 puanla Ruhani ikinci, 480 puanla Âşık Merdanoğlu üçüncü olmuşlardır.

Yarışmanın son bölümü olan karşılıklı atışmalarda alınan neticeler ise şöyledir: 635 puanla Âşık Reyhanî birinci, 605 puanla Âşık Mevlit İhsanî ikinci, 575 puanla Selimî üçüncü.

Jüri, yarışmada derece alanlara 200 ile 150 lira arasında ödül dağıtmıştır (1).».

Erzurum çevresinin bu 12 halk şairini, hüviyetleri ve şiirlerinden nünuneler le bu sahifelerde tanıtmayı çok isteriz. Acaba Erzurum'da bu Gece'yi tertip edenler, yahut şehrin edebiyat öğretmenleri veya Erzurum Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Türk Dil ve Edebiyatı ile ilgili öğretileri - meselâ Erzurum Üniversitesi öğretim heyetinden olan tanınmış folklor âlimimiz Dr. Kızıoğlu Fahrettin Bey - bu arzumuzu karşılayabilirler.

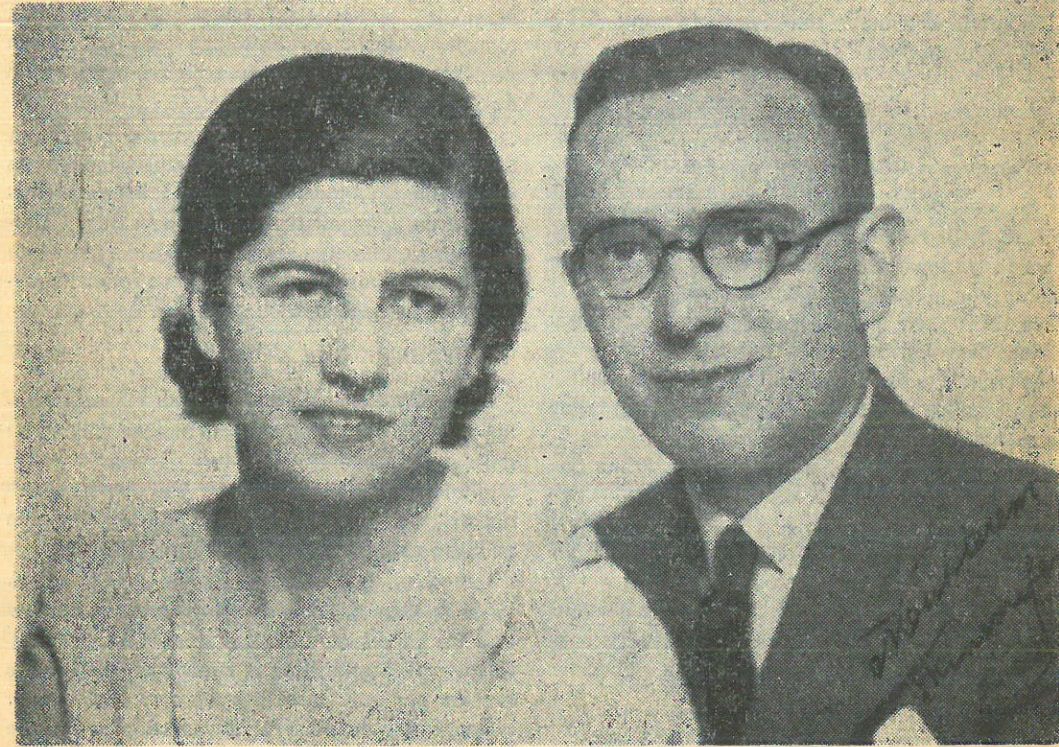
(1) Bk. «Hür Söz» gazetesi, Erzurum, 28.11.1967.



Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri, bir halk adamı idi. Daima hemşehrilerini arar, bulur, sohbet ederdi.

## FINDIKOĞLU HOCA

Yazan : Prof. Faruk K. TİMURTAŞ



Prof. Dr. Fındıkoğlu mesut bir aile reisi idi : Yukarıda eşi Efser Fındıkoğlu ile görülüyor (1936).

Üniversitemizin çok değerli sosyoloji hocası, büyük ilim ve fikir adamı, tanınmış milliyetçi Ord. Prof. Dr. Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri Bey'i kaybetmiş olmanın hüznü ve teessürü içerisindeyiz. Fındıkoğlu Hoca eski ile yeni kültürün millî kültür ile batı ilmini çok güzel bir teship halinde nefsinde toplamış bir şahsiyetti. Bu bakımdan yeri doldurulması imkânsızdır. Artık bu tip kişiler pek yetişmemektedir. Bizi biz yapan millî kültürle, geçmiş ile gelenekle bugün arasında bir köprü, bir bağlantı durumunda olan Fındıkoğlu Hoca gibi büyük kişilerin birer birer aramızdan ayrılması derin boşluk meydana getirmektedir. Mahir İz, Prof. Hilmi Ziya Ülken ve Nihad Sami Banarlı'dan sonra Fındıkoğlu'nun da vefatı, Türk ilmi, kültürü ve irfanı için oidden büyük kayıp teşkil etmiştir.

### BİR HALK ÇOCUĞU

Bir halk çocuğu olan, milli kökten hiçbir zaman kopmamış bulunan Ziyaeddin Fahri Bey,

1902 yılında Erzurum'un Tortum kazasının bir dağ köyünde doğmuştur. Babası dürüstlüğü ve dirayeti ile tanınmış bir kadı olan Halid Fahri Bey'dir. Babasının memuriyeti dolayısıyla Hakkâri'de ilk öğrenimine başlayan Ziyaeddin Fahri, Malatya ve Kayseri İdadilerinde orta tahsilini gördükten sonra 1918'de Gelenbevi Lisesini bitirmiştir. Aynı yıl Edebiyat Fakültesine giren Fındıkoğlu bir yandan hayatını kazanmak için PTT'de çalışmış, bir yandan felsefe tahsili yapmıştır. Edebiyat Fakültesini bitirdikten sonra Erzurum (1925 - 1926), Sivas (1926 - 1927) ve Ankara (1928 - 1929) liselerinde felsefe, sosyoloji ve edebiyat öğretmenliklerinde bulunan Ziyaeddin Fahri Bey, doktora yapmak üzere Fransa'ya gönderilmiştir. Strazburg Üniversitesinde Ziya Gökalp ve Türk Aile Hukuku üzerinde hazırladığı tezle felsefe doktoru payesini kazanan Fındıkoğlu, yurda dönüşünde Edebiyat Fakültesinde Ahlâk Doçenti olarak vazife almış, daha sonra İktisat Fakültesine Sosyoloji Doçenti tayin edil-

İştir. 1942'de Profesör olan Fındıkoğlu Hoca, bu yıl bu kürsüde hizmet gördükten sonra 1972'de emekliye ayrılmıştır. Edebiyat, Hukuk ve İktisat, Fakülteleri ile Gazetecilik Enstitüsündeki derslerinde onbinlerce talebeye feyiz veren Z. F. Fındıkoğlu, ardında Prof. Amiran Kurtkan ve Doç. Mehmet Eröz gibi değerli ilim adamları bırakmıştır.

### SOSYOLOJİNİN BÜYÜK SİMASI

Prof. Z. F. Fındıkoğlu sosyoloji ilminin Türkiye'de yerleşmesinde, üniversitede bir disiplin olarak yer almasında mühim bir rol oynamıştır. Ziya Gökalp'ten sonra Fındıkoğlu ve Hilmi Ziya İken sosyoloji sahasının iki büyük siması olmuşlardır. Fındıkoğlu, Ziya Gökalp ve E. Durkheim ekolüne mensuptur. Fakat, hocası Mehmet Zet Bey'in şahsiyeti ve ferdi değerleri ön plana tutan görüşüne değer verdiği gibi, Prens Şahattin'in «Şahsi teşebbüs» ve «Adem-i Merziyetçilik» fikirlerini de takdirle karşılamıştır. Fındıkoğlu Hoca'da Ziya Gökalp'ten gelen ve ukarıda adı geçen sosyologlarımızla da beslenen «fert ile cemiyeti âhenkli bir bütün» haline getirme görüşü hakimdir. Sosyal adalete ve sosyal dayanışmaya gönülden bağlı olan hocamız sosyalizme iltifat etmemiştir.

Fikir ve ilim adamlarımızın en çalışkanlarından olan Z. F. Fındıkoğlu'nun pek çok eseri vardır. Kitaplarının dışında bugün, araştırma yazıları ve makalelerinin sayısı üç bini bulmaktadır. Eserlerinin en mühimleri Ziya Gökalp ile ilgili bunanlarla, içtimaiyat dersleri (Metodoloji nazariyeleri, Doktrinler, Hukuk sosyolojisi), ahlâk tarihi, İbni Haldun ve felsefesi, sosyalizm gibi kitaplarıdır. Ziya Gökalp'i en iyi anlatan eserleri yazmıştır.

### FAAL VE ENERJİK

O çok canlı, faal, enerjili bir kimse olan Fındıkoğlu Hoca, dersleri ve kitaplarından başka konferansları, yayınladığı dergiler ve kurduğu cemiyetlerle de Türk ilmine ve kültürüne hizmet etmiştir. Çok değerli bir fikir ve ilim dergisi olan «İş ve Düşünce» mecmuasını kırk yıl kadar devam ettirmiştir. Bu arada Muallimler Birliği'nin «Bilgi» mecmuasını kuran Fındıkoğlu, ayrıca «Meslek Gazetesi» adlı aylık bir gazete de neşretmiştir.

Muallimler Birliği'nin 1946'dan sonra yeni den kuruluşu, onun bitmez tükenmez gayreti ile gerçekleşmiştir. Orada uzun müddet idarecilik yapan Fındıkoğlu Hoca, 1948 yılında uydurma dile karşı bir «Dil Kongresi» toplamaya da muvaffak olmuştur. Muallimler Birliği'nin 1965'ten sonra yeni bir hamle yapması için bizleri teşvik eden de o olmuştur.

Edebiyat araştırmaları da yapan «Erzurum Şairleri» ve «Bayburtlu Zihni» gibi kitaplara da sahip bulunan Fındıkoğlu Hoca, folklor çalışmalarını ile de ilgilenmiştir. 1928'de Halk Bilgisi Derneği'nde ve derneğin «Halk Bilgisi Mecmuası»nda çalışan Hoca, daha sonra «Harsi ve İçtimai Araştırmalar Derneği»ni de kurmuştur.

### UYDURMA DİLE KARŞI İDİ

Sade Türkçe'ye taraftar olan, fakat uydurma dil asla kabul etmeyen Fındıkoğlu, yıllarca bu dâvanın mücadelesini yapmış, bunu yılmadan yürütmeye çalışmıştır. Sal ve sel nispet eklerinin uydurma olduğunu belirten Hoca, «Türkçenin sal'a bindirilip sel'e verildiğini» söylemiştir.

Türk ve İslâm ahlâkına, geleneğe sıkı sıkıya bağlı olan Z. F. Fındıkoğlu babacan ve mütevazı bir karaktere sahip bulunmakla beraber, asla tavizkâr değildi. Daima cesur ve yiğit şekilde hareket etmiştir. Üniversite muhtariyetinden eser bulunmayan bir devirde, soyadları meselesinde mütevaffa Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'e karşı eğilmez tutumu sağlam karakterinin ve dâva adamlığının güzel bir örneğidir.

Fındıkoğlu Hoca, benim doğrudan doğruya hocam değildi. Fakat, kendisini daima hocam bildimimdir. Bana karşı her zaman iltifatkâr davranırdı. Bilhassa dil konusundaki yazılarına ve çalışmalarına teveccühünü esirgemezdi. Kendisini talebeliğimden beri tanımakla beraber, dostluğumuz yirmi yıl önceye dayanır.

Benzeri artık yetişmeyecek olan bu büyük Türk'e Tanrı'dan rahmet, mağfiret niyaz eder, muhterem refikasına ve aile efradına başsağlığı dilerim.

### TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Aylık Halk Kültürü Dergisi

P.K. 46, Aksaray-İstanbul

Sahibi : İhsan HİNÇER

Sorumlu Yönetmen : Bora HİNÇER

YÖRÜK MATBAASI

### Merhuma Ait Bir Hâtıram :

## BABACAN BİR İLİM ADAMI : FINDIKOĞLU

Yazan : Sadi Yaver ATAMAN

Yıl 1943.. Karabük belediye başkanımıyım..

Odamın kapısı vuruldu..

— Buyrun, dedim.

İçeriye, başındaki şapkası kulaklarına kadar geçmiş, yerden yığma, bedenine bol gelen urbası içinde babayani biri girdi.

O sıralarda, Belediyenin çeşitli hizmetlerine ait onarım ve yapı ihâleleri vardı.

Şapkalı, babayani adamı müteahhit sandığım için :

— Buyrun bir arzunuz mu var? diye sordum.

Teklifsizce elimi sıktı :

— Bir İstanbul gazetesinde gözüme ilişti, dedi. Karabük Belediye Başkanının makam odasında saz asılı, diye yazıyordu. Sen o Sadi Yaver misin?

Daha merhaba bile demeden, böyle beklenmedik bir soru ile karşıma dikilen, başı şapkalı babayani adam, birden hoşuma gitti. Odanın bir köşesindeki paravanın arkasında asılı duran sazı gösterdim:

— İşte, orada asılı duruyor, dedim. Ben de o Sadi Yaver'im.

Bu saz meselesinin bir hikâyesi vardır. Belediyeyi teftişe gelen bir mülkiye başmüfettişinin, ikram kabul etmiyerek, kuru ve tepeden bakan bir ciddiyetle takındığı tavır karşısında, sırasını getirerek, paravanın arkasındaki sazı göstermiş ve aynen; şöyle demiştim:

— Ben bu masaya bağlı bir bendeniz değilim, gerekirse şu sazı sırtıma vurur, köylerde çalıp çağırır, yumurta toplar, yine geçinirim. Bu, o zaman gazetelere de intikal etmiş, o sırada çıkan «Vakit» gazetesinde bahis konusu edilmişti.

Daha kim olduğunu bilmediğim şapkası kulaklarına kadar geçmiş babayani adam, her halde bunu telmih etmek istemiş olacaktı.

Teklifsizce koltuklardan birine oturdu:

— Şimdi kendimi tanıyayım, dedi, Fındıkoğlu... İstanbul Üniversitesinden Ziyaeddin Fahri!

Birden şaşırımtım. 1928 lerde Halk Bilgisi Derneği'nce birinci cildi yayınlanan Halk Bilgisi Mecmuası'nın yazı işleri müdürü ve derneğin «Kâtibi Umumi» Ziyaeddin Fahri.

1927 lerde Bayburtlu Zihni ve Erzurum Şairleri hakkında yazdığı, bana da imzalayıp gön-



Prof. Fındıkoğlu ve Prof. Zeki Velidi Togan Pakistan ve Hindistan'ı ziyaretleri sırasında Yeni Delhi Üniversitesi rektörü ile bir arada..

derdiği kitapları ile ilk kez Anadolu şairlerini tanıtan adam.

Sanırsam, bu kitap karanlıkta kalmış bir çok Anadolu şairinin gün ışığına çıkmasında bir örnek, bir teşvik olmuştur.

İstanbul'da çıkan ve o sırada merhum Mehmet Halit Bayrı'nın yönettiği Halk Bilgisi Haberleri mecmuasında, daha sonraları, Türk Folklor Araştırmaları dergisinde, Ziyaeddin Fahri ile sütun arkadaşlığımız olmuştur.

Onu karşımda görünce çok sevinmiştim. İçimde saygılı bir sevgi uyanmıştı. Yazılarında hayalimde canlandırdığım Ziyaeddin Fahri ile, karşımdaki arasında büyük bir ayrılık vardı. Mesleğinin ciddiyetine bürünmüş, insana tepeden bakan bir bilim adamı yerine, babayani, son derece candan, güleç yüzlü bir halk adamı ile karşılaşmıştım. Bunu kendisine söyledim:

— Üstadım, dedim, ben sizi yazılarınızdan bambaşka bir Ziyaeddin Fahri olarak tanımıştım. Sizi görünce yanılmış olduğumu anladım. Tam bir halk adamı, bir folklorcu olarak bende büyük saygı ve sevgi uyandırdınız.

Yüzünde, tevazuunu maskeleyemeye çalışan ışıklı bir gülücük belirdi:

— Hele Sadi Yaver, dedi, birer kahve söyle de içelim.

## ACI KAYIP

Tortumlu merhum Kadı Halil Fahri Bey ve merhume Fatma Zehra Hanım'ın oğulları, merhume Kadriye Kılıç Hanım ve Emekli Kaymakam Şahabeddin Findikoğlu'nun kardeşleri, Emin, Pınar ve Halil Findikoğlu'nun babaları, Merih'in dedesi, Saliha Kılıç'ın dayısı, Sabiha Köstendil, Sabahaddin, Erdoğan, Cihat, Erol, Erdal, Fahri ve Uğur Findikoğlu'nun amcaları, merhum Prof. Mecdut Mansuroğlu ve Nair Mansuroğlu'nun enişteleri, Efser Findikoğlu'nun kıymetli eşi

**İktisat Fakültesi Profesörlerinden**

**ZİYAEDDİN FAHRİ FINDIKOĞLU**

16.11.1974 Cumartesi günü Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi yarınki 18. 11.1974 Pazartesi günü öğle namazından sonra Beyazıt Camiinden kaldırılarak Edirnekapı Şehitliğinde toprağa verilecektir. Tanrı'nın rahmeti bol olsun.

**Allesi**



**İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dekanlığından**

Fakültemizin çok değerli öğretim üyelerinden

**Ord. Prof. Dr.**

**ZİYAEDDİN FAHRİ FINDIKOĞLU**

Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi 18.11.1974 Pazartesi günü Beyazıt Camiinde öğle namazından sonra Üniversite'de yapılacak merasimi müteakip Edirnekapı Şehitliğindeki makberesine tevdi edilecektir. Merhuma Cenabı Hak'tan mağfiyet, kederli ailesine, meslektaşlarına ve öğrencilerine başsağlığı dileriz.

Kendisini onurlamakta devam etmemi ölmek istediği belliydi.

Ben, Ziyaeddin Fahri'yi, işte böyle tanıdım. Yanında yanılmıyorsam Orhan adında, yine üniversiteden genç bir arkadaşı vardı (1).

Karabük Demir Çelik Fabrikalarında, işçiler üzerine, özellikle Anadolu Lonca Kuruluşları'na ait incelemeler yapmak üzere gelmişlerdi.

Kaldıkları sürece beraber dolaştık, Safranbolu'ya gittik. Dünyanın belki en karakteristik arazisine ve yerleşme merkezine sahip Safranbolu şehrinin kuruluşu ve birbirine girmiş gibi görünen evlerinin, bir mimarî deha eseri olarak, yekdiğerinin manzarasını kapatmayan yapı özelliklerini, Cinci Hoca Hanı'nı, hamamlarını ve camilerini, toplumsal yaşantı, düzen ve kaynakmalarını, fert ve aile ilişkileriyle hukuk folklorunu oluşturan konular üzerinde, belki de ilk kez araştırmalar yapanın Ziyaeddin Fahri olduğunu sanıyorum.

O sırada, Safranbolu'da, Tabak (debbağ) ve yemenici esnafının yaşadığı Lonca Kuruluşu üzerinde de incelemeler yaptılar. Onunla tanışmam, benim için büyük bir şans olmuştur. Özellikle Hukuk Folkloru ile de yakından ilgilenmemde onun büyük etkisi olduğunu kaydetmeliyim.

Sonradan İstanbul'da, Halk Bilgisi (Folklor) Derneği'nde buluşmalarımız oldu. Profesör olmuştum. Sonra Ordinaryüs Profesörlüğe yükseldi.

Ziyaeddin Fahri, Halk Bilgisi Derneği'nin kurucularındandı. Uzun süre Genel Sekreterliğinde bulunmuş, dernekçe yayınlanan mecmuada yazı işleri müdürü, yazarı ve folklorun büyük hizmet erlerinden biri olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Özellikle genç folklorculara devamlı ışık tutarak önderliğini muhafaza etmiştir. Onu hürmetle, sevgiyle ve rahmetle anmak her folklorcu için büyük bir vecibe olmalıdır.

Değerli ülküdaşım İhsan Hınçer, büyük kadırbilirlik göstererek, bir sayısını Ziyaeddin Fahri'ye ayırdığı dergisine, benden de bir yazı istediği zaman, doğrusu hüzünlü bir heyecan duydum. Şapkaklı başı, o babayani görünüşü ile gözümde canlandı.

Allah rahmet eylesin.

(1) O zamanki asistan Prof. Dr. Orhan Tuna olacak (T.F.A.)

## Sosyoloji Tarihimizin Büyük Kaybı :

**PROF. DR. FINDIKOĞLU'NUN ARDINDAN**

**Yazan : Doç. Dr. Mehmet ERÖZ**

15 - 16 Kasım gecesi Findikoğlu Hocamız Hakkın rahmetine kavuştu. 18 Kasım Pazartesi günü, öğrencilerinin, dostlarının, ilmini takdir eden vefalı insanların elleri üzerinde Üniversiteden Beyazıt Camiline getirildi ve namazdan sonra Edirnekapı Şehitliğindeki, gönlü gibi güzel olan son istirahat yerine tevdi edildi. Şimdi baş ucunda ve ayak ucundaki iki güzel çamın arasında hayatında bir dem tatmadığı istirahati tadıyor olmalıdır.

Merhum hocamızın cenazesi için kalabalık bir cemaat toplanmış olmakla beraber, gene de şanına yakışır şekilde değildi. Bunun sebepleri var. Basın ve T.R.T.'nin ilgisizliği büyük ve acı oldu. Senelerce yazı yazdığı bir gazetede son sayfada gizlenmek istercesine küçük bir haber çıktı; o kadar. Radyo, 16 Kasım cumartesi 13 haberlerinde güzel denebilecek şekilde bir haber verdi. Onun dışında bir tek satır söylemedi. Diğer iki gün hiç konuşmadı; ilk gün verdiği habere pişman olmuştusuna sustu. Nelerin, nelerin insanların boy gösterdiği televizyon ekranları, ona kapatılmıştı. Orhan Kemal ve öteki solcuları, Sofya'da ve Türkiye'deki ölümlerinden itibaren adım adım, saat saat, günbegün takip eden, bütün ülkeye tanıtmağa çalışan T.R.T. sanki, milli olan herşeye düşmandı. Basın da duyurmayınca, çok kimse duymadı. İstanbul'da yaşayan yüzbin kadar Erzurum'ludan cenazeye yüz kişinin gelmeyişi buna bağlayıp, teselli olmak istiyoruz. Başlı sıkışan Erzurum'lu hemşehrilerine ömrü boyu hizmet etmiş olan hocayı, Erzurum'luların çok sevip saydıklarını bildirik.

**PROF. FINDIKOĞLU'NUN İLMİ SAHSİYETİ**

Erzurum'un Tortum kazasının bir dağ köyünden olan merhum, kadılığı esnasında ahlâkı, dürüstlüğü ve dirayeti ile kendisini şakilere bile sevdirep, saydıran bir hâkim baba ile, Hz. Peygamberin türbesi yakınında yatmak arzusunu taşıyıp, bu arzuya kavuşan, dinî inancı çok yüksek bir ananın oğludur. Ufak yaştan içinde tutuşan ilim ateşinin tesiri ile, İstanbul Üniversitesinde felsefe öğrenimi yapacak duruma gelmiştir. Çeşitli liselerdeki hocalığından sonra, Fransa'ya gönderilmiş ve orada doktora yapmıştır. Gökalp üzerine hazırladığı tez çok kuvvetlidir. Çok sev-

diği ve bütün ömrünü yükselmesi için verdiği vatanına döndükten sonra, Edebiyat, Hukuk ve İktisat Fakültelerinde hocalık yapmış ve onbinlerce öğrenci yetiştirmiştir. Hocanın derslerine doyum olmazdı. Yağ gibi akıp giden konuşması, kuvvetli nâtkası ile kitleleri sürüklerdi. Bu tatlı konuşma, zengin bir kültürün kazandırdığı öz-lü bir mühteva ile ve ışı ışı yanayan bir zekânın yaratıverdiği nüktelerle beslenince, dinleyenlere sonsuz bir haz verirdi. Zekâsı kadar hafızâsı ve dikkatî; konuşması kadar yazması da kuvvetliydi. Üslûbu çok kuvvetli ve dolgundu. En ağır kolları, düşünmeksizin, büyük bir rahatlıkla hemen kaleme alırdı. Onun için müsvedde, karama denen şey yoktu. Buna Fakülteler Matbaası sahipleri, Ziya ve Mehmet Beyler şahittir. Bir akşam üzeri, birkaç saatlik dersten, çeşitli konuşmalardan ve çalışmalardan sonra, günün yorulmuşu üzerine uğradığı matbaada, bir saat içinde inanılmaz bir makale hazırlayıverdi. Allah ona, zihni melekeleri çok cömertçe vermişti. Yalnız bir şeyi vermemişti: sabır. Rahmetlinin canı çok tezdî. Değil bugünkü işini yarına bırakmak, bu saniyenin işini öteki saniyeye bırakmak, onun için tahammül edilmez bir şeydi. İnanılmaz bir enerjiye ve çalışma aşkına sahipti. Sabahın çok erken saatlerinden geceye kadar çalışırdı. Bu çalışkanlık, yüksek zihni melekelerle, takdir edilecek vasıflarla birleşince, büyük eserler ortaya çıktı. Hacimce de, muhtevaca da şaşırtıcı bir netice. Üç bin kadar makale, broşür ve kitap. İçinde üç sayfalığı da var. 600 sayfalığı da var. Ortalama 15 - 20 sayfa alınsa, ellibin sayfa eder. Bu korkunç bir rakkamdır. Bu eserlere, okuma ve ders verme için ayrılan saatleri de eklenince, bir ömrün, ilim yoluna nasıl adandığı kolayca anlaşılır.

Prof. Findikoğlu, düşüncenin yanında iş, hareket ve aksiyona da kıymet veren insandı. Dünya görüşü buna dayanıyordu. O yüzden, «İş ve Düşünce» isimli aylık bir dergi çıkarmış, bütün yükünü tek başına taşımak üzere, kırk yıl kadar yaşatmıştı. Bizler ona hayırlı halef olmadık. Bu dergiyi yaşatamadık. İlmî ve içtimâî konularda, memleketin en ciddi dergilerinden biri idi. Von Aster'ler, Kessler'ler, Mustafa Şekip'ler, Hilmi Ziya'lar, Zeki Velidi'ler, Mükrimin Halil'ler kıymetli makaleler yazmışlardır. Bu aksiyonculuk,

Türk kültürünü ve cemiyetini araştırmak, ilmi çalışmalar yapmak üzere, «Harsî ve İctimaî Araştırmalar Derneği» nin kurulmasına yol açmıştı, dernek, seminerler ve konferanslar düzenledi, bazı milletlerarası kongrelere temsilci ve tebliğler gönderdi ve kıymetli yayınlarda bulundu. Gene aksiyon, hareket aşkıyla «Tortum'u Kalkındırma Derneği» kurmuş, fakir köylü çocuklarını okutmak, fakir bir kasabaya can getirmek isteğiyle çırpınmıştı. Düşünceyi, işle beslemek görüşünü, Durkheim ve Gökalp'ten almıştı. Durkheim ve Gökalp sosyolojilerinin, iki ayrı cemiyetin, aynı olan ihtiyaçlarından (iş, hareket ve aksiyon ihtiyacından) doğduğuna inanıyordu. «Dini an'änenin çözüldüğü Fransa'da, fertçiliğin alabildiğine arttığı bir zamanda, Durkheim, içtimaî zümreyi bir mânada kutsileştirmeyi bu suretle dinî tesanüd yerine kendine hâs bir mânâda uzvî tesanüdü koymayı tasarladı. Mousse'un dediği gibi, ahlâkî içtimaî endişe, Durkheim'in asıl varlığının gayesini teşkil etmiştir. Böyle bir hüküm, Gökalp için de ele alınabilir» diyordu. Durkheim ve Gökalp sosyolojilerine olan bu bağlılığı yanında, şahsiyeti ve ferdi kıymetleri birinci plânda tutan hocası Mehmet İzzet'in de te-

sirinde idi. Le Play'ciliği Türkiye'ye getiren Prens Sabahattin'in, «şahsî teşebbüs» fikrini, Türkiye'nin kalkınmasına yardımcı dokunacak olan «ekmeğini taştan çıkararak» müteşebbis tipler, iş adamlarına duyulan ihtiyaç dolayısıyla, takdir ediyordu ve monografi usulünü de benimseyordu. Böylece fertle cemiyeti ahenkli bir bütün haline getirmeye çalışan bir görüşe sahipti. Gökalp'de de aynı şey görülür.

Karabük'ün şehirleşmesi, Erzurum ve Adapazarı'ndaki gelişmeler ve şehirleşme hareketleri üzerine yaptığı araştırmalarda, Le Play'cilerin, Prens Sabahattin'in usulünü kullanmıştı. Manyas çevresindeki Rus «Kossak»larını incelerken de, aynı yola başvurmuş ve tarihî metotla bu araştırmayı beslemişti. Gökalp, Prens Sabahattin ve Mehmet İzzet'ten sonra, Hilmi Ziya ile birlikte Türkiye'nin en güçlü iki sosyoloğu idiler..

Türkiye'nin karma ekonomi düzeni içinde kalkınacağına inanıyordu. Devletçiliğin de, fertçiliğin de hakkının verilmesini istiyordu. Devletin yapabileceği işleri devlet, ferdi yapabileceği işleri hususî teşebbüs yapmalı idi. Hususî teşebbüsü, kooperatifçilikle kuvvetlendirmeli idi. Üretim, pazarlama, tüketim sahalarında, pek çok kesimde kurulacak kooperatifler, hususî teşebbüsü ve ferdi mülkiyeti kuvvetlendirecek, karma ekonomiye bereket getirecek, rejime canlılık getirecekti, Kapitalizmle sosyalizm arasında kalkınma ve sosyal adalet sağlayıcı sistemler kurulmuş olacaktı. Bunun için eserler yazmış, aksiyona geçmiş, milletlerarası kooperatifçilik kongresinin İstanbul'da toplanmasını sağlamıştı. Kongre tertip heyetinin başkanı olarak çok çalışmıştı. Yerli ve yabancı misafirleri, Adana - Mersin'e götürmüş, narenciye konusunda kooperatifleşmenin gerçekleşmesi için üreticilerle, ilim çevreleri ile, devlet adamları ile temaslarda bulunmuştu. Onun kooperatifçilik anlayışı, hususî teşebbüsü yıkmayan, aksine ona destek olan bir kooperatifçilikti. İkisini devletçilik tamamlayacaktı.

Gökalp'in Turancılık fikrine de bağlıydı. Dış Türkleri de çok severdi. Merhum Zeki Velidi, iyi dostu idi, Abdullah Battal Taymas'a konferans verdimiş, İsa Yusuf Alptekin'i davet ederek Yusuf Has Hacib Günü yaptırmıştı. Odasına bu satırların yazarını, o zamanki asistanını da almak büyüklüğünü göstermişti. Odamız, ilim meclisi olurdu. Türkistanlılar, Kerkük'lüler, Batı ve Kuzey Türkleri, Türkiye Türkleri gelirdi. İsa Yusuf Bey'in Suudi Arabistan'a yerleşen Türkis-

## Ord. Prof. Dr. Fındıkoğlu'nun kısa biyografisi

1902'de Erzurum'un Tortum ilçesinde doğdu. 1924'de İstanbul Darülfünunu'nun Felsefe Bölümünden mezun oldu.

Sirasıyla: Erzurum, Sivas, Ankara Liseleri ile İstanbul'da Boğaziçi, Galatasaray Liselerinde ve Yüksek Muallim Mektebinde Edebiyat ve Felsefe öğretmenliği yaptı. 1929'da gönderildiği Strazbourg Üniversitesi'nde ikinci lisans ve doktora diplomalarını aldı. 1934'den 1938'e kadar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Sosyoloji derslerini verdi. 1940'da profesörlüğe, 1958'de ordinaryüslüğe yükseltildi. 1947 - 1949 arasında İktisat Fakültesi Dekanlığı yaptı. Ayrıca İktisat ve İctimaî Enstitüsü ile Gazetecilik Enstitüsü Müdürlüklerinde bulundu, 1973'de emekliye ayrıldı.

Merhum, memleketimizde Ziya Gökalp'den sonra Durkheim sosyoloji ekolünün en kuvvetli temsilcisi olmuş, bu sahada pek çok değerli eserler vermiş ve

memlekete binlerce genç yetiştirmiştir. Bu arada kırk yıl önce kurduğu «İş ve Düşünce» dergisinde memleketin sosyal ve kültürel dâvalarını dile getirmiştir.

Evli ve üç çocuk babası olan Prof. Fındıkoğlu, Almanca, Fransızca ve İngilizce bilmekteydi.

1927'de Ankara'da arkadaşları ile birlikte «Türk Halk Bilgisi Derneği»ni kurdu. 1932'de Halkevleri'nin kurulmasıyla bütün kültür dernekleri gibi Türk Halk Bilgisi Derneği de kongresinde fesih kararı aldı. 1946'da demokrasiye geçişle derneklerin yeniden faaliyete geçmeleri üzerine İstanbul'da Türk Halk Bilgisi Derneği'ni yeniden kurdu.

Geniş biyografisi ve eserleri için dergimizin X. cildinde Mart 1967 tarihli, 212 numaralı sayısında Ali Rıza Önder'in yazısında geniş bilgi mevcuttur.

16.11.1974'de İstanbul'da vefat etti.

T.F.A.

tan Türklerinin çocuklarının Araplaşmakta olduğu hakkında verdiği haber onu çok üzmüş, bütün dış Türklere açık olacak bir öğrenci yurdu kurulmasının imkânları hakkında uzun uzun konuşmuş, fikirlerimizi sormuştu. İstanbul ve Ankara'da kurulacak bu yurtlara gelecek bütün dış Türkler, Üniversiteyi bitirdikten sonra ateşli birer Türk milliyetçisi ve kıymetli birer ilim adamı olarak memleketlerine döneceklerdi. Bu düşünce ne yazık ki gerçekleşemedi. Millî Mücadelemiz sırasında, Türkistan Türklerinden onbinlerce altın toplayıp Türkiye'ye ulaştıran Buhara Cumhurbaşkanı Osman Hoca'nın, cenazesinde bulunan birkaç vefalı Türkiye Türk'ünden biri de merhum hocamız idi. Biz de vefasızlar arasındayız. Osman Hoca, doksan yaşında olarak, Türkiye Türklerinden hiçbir ilgi görmeden göçtü gitti. Ne gazeteler yazdı, ne «Hayırsöylemez» söyledi.

### PROF. FINDIKOĞLU'NUN AHLAKİ ŞAHSİYETİ

Hoca, insanlık timsali, fazilet âbidesi idi. Onbeş yıl kadar yanında çalıştık, kendisinden feyiz aldık. Kendisine çok şey borçluyuz. Bir gün olsun gönlümüzü kırmadı, ters bir söz söylemedi. En çok kızdığı anda dahi, odacısının bi-

le gönlünü kırmazdı. Gösterişsiz, babacan, cana yakın bir insan bir dadaş idi. Kapısını çalıp, kendisinden yardım isteyen kimse için pervane olur, işini gücünü bırakır, derdine derman olmağa çalışır ve en olmayacak işleri bile çıkarırdı. Erzurum'un, Ağrı'nın, Anadolu'nun çeşitli yerlerinin köylerinden gelen insanları nasıl sıcak karşıladığını yakından bilirim. Gün almağa, randevu almağa lüzum yoktu. İstanbul'a yüksek tahsil için geldikten bir yıl sonra okuduğum kitaplardan Fındıkoğlu ve Hilmi Ziya'ya hayranlığım artmıştı. İkisinden birine asistan olmayı kafama koymuştum. Bu düşüncemi kimseye açmamıştım. Açarsam gülerlerdi. İçimde yatan aslan bu idi. Allah yardım etti. Hocam Fındıkoğlu elimden tuttu ve isteğim oldu.

Kendisine asistan olmak için yanına ilk gittiğim günü bugün bile hatırlarım. Her zamanki gibi harıl harıl çalışıyordu. Kapıdan içeri girdiğimde, gözlüklerini alına götürerek başını kaldırıp baktı. Zekâ fıskıran, fakat iyilik ılıdıyan gözlerine bakar bakmaz kanım ısınmıştı. Bu sıcaklık gittikçe artmıştı. Çevresindeki herkes gibi bizi de her vesile ile teşvik ediyor, yazı yazmamızı, araştırma yapmamızı sağlıyordu. Erzurum köylerinin ve hele Tortum'un Türkistan'dan



Ziyaeddin Fahir, resmî profesörlük kıyafetiyile



arksız olduğunu, mutlaka gidip araştırma yapmam gerektiğini söyler dururdu. Bir türlü gitmek nâlp olmadı.

Gelenek ve göreneklere, Türk ve İslâm ahkına sıkı sıkıya bağlı bir aile babası idi. Osmanlı bilginlerinden Mansurizade Mustafa Paşanın torunu Felsefe hocası Efsar Hanımefendi ile vliydi.

Cesur, yiğit, bir insandı. Devrin Milli Eğitim bakanı ile, dil meselesinden dolayı çatışmış, bir in gerilememiş, tâviz vermemişti. Üniversite o aman muhtar değil, bakanlığa bağlı idi.

Merhumun dört büyük kusuru vardı :

1 — Gösterişten uzak bir şahsiyeti vardı. Öbüründüğü gibi olan, olduğu gibi görünen bir insandı. Gönülsüz, kibirsizdi, şekle hiç kıymet vermezdi. Kıyafetine, sıcak babacan tavır ve davranışına bakan yabancı bir kimse, onun profesör olduğuna hiç inanmazdı. Hele 1960'lardan sonraki profesörlerin büyük ünü karşısında, buna hiç inanılmazdı. İki dirhem bir çekirdek, azamet ve kibir timsali profesörlük ona yabancı idi.

2 — Türk dilinin, uydurmacıların elinde günün güne yıkılmasından çok üzülürdü. Üzüntüsünü nükteyle örtmeye çalışırdı. «Sel ve sal» nis-

bet edatlarının Türkçede olmadığını belirtmek, bu işin saçmalığını anlatmak için. «Türkçenin sal'a bindirilip sel'e verildiğini» söylerdi. «Terbiyeli köfteye» artık «eğitilmiş köfte» denilmesi gerektiğini söylerdi. Uydurma dilciler kendisine çok kızardı. Muallimler Birliği'nde bir Dil Kongresi tertiplemiş, ilmin ve Türk dilinin sesini duymuştu.

3 — Hoca mason değildi: Mason olmak hiçbir zaman aklından geçmemişti.

4 — Hoca solcu da değildi. Sosyal adaletçi idi: istismarın, sömürmenin her türlüüne düşmandı. Fakat solculuğun da büyük bir sömürme getireceğini büyük istismarlar yapacağını biliyordu .

Bu kadar büyük kusurları olan insanı, basın anmazsa, «Hayırsöylemez» söylemezse, neye şaşmalı. Onlar haklı; şikâyet edenler haksız.

Yetiştirdiği on binlerce öğrenci ve ilim adamı kendisini rahmetle, minnetle, hayırla anacaktır. Yarım asır gidip geldiği Marmara Denizi'nin mavi sularını bir an seyretmemişti. Elindeki yarım kalemle tashihler yapar, birşeyler okurdu. Dünyanın güzelliklerini, tabiatı iyice görememişti. O temaşayı, o rahatı cennetin bahçelerinde bulacaktır. Ruhu şâd olsun.



1955 yıllarında İstanbul'da Uluslararası Öğretmenler Kongresi toplanmıştı. Bu vesileyle Fındıkoğlu ve arkadaşları yakın ilgi gösteren Ord. Prof. Vali ve Bel. Bşk. Gökay'ı Belediye'de ziyaret etmişlerdi.

## BİR SOSYOLOĞUN ÖLÜMÜ

Yazan : Prof. Dr. Cavit Orhan TÜTENGİL



Prof. Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri, Türkiyeyi İstanbul Üniversitesi ve Muallimler Birliği adına pekçok kongrede temsil etmiş, bildiriler sunmuştur. Yukarıda, uluslararası bir kongrede görülüyor.

Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun 16 Kasım 1974'te İstanbul'da hayata gözlerini yummasıyla sosyoloji tarihimiz ve fikir hayatımız büyük bir kayba uğramış bulunmaktadır. Akademik çerçeve içinde kalırsak, Ziya Gökalp ve Mehmet İzzet kuşağını izleyen 1901 kuşağının iki seçkin siması, Hilmi Ziya Ülken ve Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu da 1974 yılında, arkalarında on binlerce öğrenci ve binlerce yazı bırakarak düşünce tarihimizdeki yerlerini almışlardır.

Fındıkoğlu'nun kısa hayat hikâyesi bile ulaştığı yüksek basamaklara adım adım ve güçlükleri yine yine ilerlediğini göstermeye yeter. Erzurum'a bağlı Tortum'un Üngüzek köyünde 1902 yılında doğan Fındıkoğlu'nun öğrenim yılları, bir yandan kadı olan babasının görev yeri, bir yandan da Doğu Anadolu'nun göç yılları nedeniyle sürekli değişiklik içinde geçer. Hakkâri'de başlayan öğrenimi, Malatya ve Kayseri'den sonra Gelenbevi Sultanisinde, 1920 - 1922 yıllarında

İstanbul'da Posta Telgraf Mektebi-İlisinde, 1922 - 1925 yıllarında da Edebiyat Fakültesi'nin Felsefe Bölümünde devam eder. Mezuniyeti izleyen (1925 - 1929) Erzurum, Sivas ve Ankara'daki felsefe ve sosyoloji öğretmenliği yılları, 1930'da kazandırdığı Avrupa imtihanı ile Strasbourg Üniversitesinde yeniden talebeliğe dönüşecek, 1934 yılında Strasbourg Üniversitesinin Felsefe Bölümünü de bitirince, köklü bir reform geçiren İstanbul Üniversitesinde doçent olarak görev alacaktır. Kısa bir süre sonra doktora çalışmaları için Strasbourg'a dönen Fındıkoğlu'nun, 1936 yılında doktorasını tamamlamış olarak Edebiyat Fakültesindeki doçentlik görevini sürdürdüğü görülür. Devlet Doktorası olarak yaptığı çalışma 1935 ve 1936 yıllarında Paris'te yayınlanmıştır: Elssai Sur La Transformation Du Code Familial En turquie; Ziya Gökalp, Sa Vie et Sa Sociologie.

İktisat Fakültesinin kuruluşundan sonra bu fakültenin kadrosuna geçen Fındıkoğlu, 1942'de

loji dergilerimizden biri olmuştur. Türkiye dışında yayınlanan inceleme ve makaleleri de Fındıkoğlu'nun yayınlarının bir bölümünü oluşturmaktadır.

Sınırlarını belirlemeye çalıştığımız Fındıkoğlu'nun yayın dünyası şu özellikleriyle ilginçtir:

1) İçinde yaşadığı, yakından tanıdığı yurt köşeleri, çeşitli konularıyla ilgisini çekmiş, araştırma ve yazılarında gönül gözleriyle baktığı bu konulara öncelik vermiştir. «Erzurum Şairleri» (1927), «Bayburtlu Zihni» (1928) ve «Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber» (1928) bu arada sayılabilir.

2) Yurt dışı ve yurt içi gezilerinde görüp düşündükleri de gazete ve dergilerde yer alan yazılarının bir bölümünün ortak çizgisidir. Özellikle Anadolu kentlerinde yayınlanan gazete ve dergilerde çıkan yazılarında bir gözlemden yola çıkarak sorunları ele aldığı dikkati çeker. Ahmet Halil takma adı ile 1934'te yayınlanan «Zorlara Dağlar Dayanmaz» adlı kitabında Avrupa izlenimleri bir araya getirilmiştir. Kitaba adını veren söz, bugün de Paris'in Invalides Meydanında bulunan Türk topları üzerinde okunabilir. Güller ve Göller Diyarına yaptığı on günlük bir gezinin düşündürdüklerini de küçük bir kitapta toplamıştır: «Anadolu İstanbul'u Çağırıyor», (1953).

3) Okuttuğu her dersin kitabını yazmış, kongrelere sunduğu tebliğleri yayınlamış, yararlı gördüğü kitap ve yazıları dilimize çevirmiştir. Böylece sosyoloji, metodoloji, kooperatifçilik, estetik ahlak felsefesi ve ahlak tarihi, sosyoloji tarihi, basın tarihi, iktisat tarihi, eğitim ve öğretim, sosyalizm, folklor ve etnoğrafya konularını kuşatan yüzü aşkın kitap, tebliğ ve inceleme Fındıkoğlu imzasını taşımaktadır.

4) Şahısları (İbni Haldun, Ziya Gökalp, Namık Kemal..) ve önemli oluşları (Felsefe Kongrelerinde Türkiye, Fransız İhtilali ve Tanzimat, Defterdar Fabrikası, Karabük..) konu alan monografilerin de Fındıkoğlu'nun yayınları arasında özel bir yeri vardır.

Kendisini 1940 yılından bu yana yakından tanımak fırsatını bulduğum Hocam Fındıkoğlu, gençlik yılları yazılarında gerçekçi bir yaklaşımla konularını incelemekte idi. Buna sadece iki

örnek vermek istiyorum: «Anadolu Mecmuası»nda yayınlanan «Milliyet Meselesi» başlıklı yazısında ortaya koyduğu soru günümüzde de geçerlidir: «Son seneler tarihinin baş sarsıcı ihtarı karşısında (Kızıl Elma'dan Anadolu'ya) olan dönüş, ancak millî ve tarihi bir hakikatin kendiliğinden tezahür etmesiyle kabil olmuştur. Halbuki memleket hayatı ile alâkadar olması lâzım gelen milliyetperverlerin bunu görmesi ve sezmesi lâzım değil miydi?» (Adı geçen dergi, S. 5, s. 186, Ağustos 1924).

İkinci örneği dil konusundan vermek istiyorum. Sivas'ta yayınlanan «Kızılırmak» gazetesindeki «Temiz Türkçe» başlıklı iki yazısında Fındıkoğlu'nun öne sürdükleri çok ilgi çekicidir. Yeni harflerin kabulü ile dil sorunu arasındaki bağı 22 Ağustos 1929 tarihli yazısında şöyle görüyordu: «Memlekette temiz ve canlı bir Türkçe için derin bir takıntı ve ilişki duyuluyor. Zaten yeni harflerin içinde yabancı kelimeler kendilerini öyle bir gösterdiler ki Öz Türkçe kelimeleri yazmak için yeni harfler, bize hiç bir güçlük vermedi ve biçilmiş bir kaftan gibi geldi. Fakat Araptan ve Acemden gelmiş kelimeler, terkipler için çok kesme, uzatma, ince okutma.. gibi bir takım işaretler düşündük. Hele iki, üç, dört kelimeli terkipler, bir nevi yazı komedisi halini aldı. Öz Türkçeyi elde etmeğe doğru olan yürüyüş, işte yazımızı bu güçlüklerden kurtaracaktır.»

Aynı yazıda «Öz ve has Türk dilini elde etmek için ne yapılabilir?» sorusuna cevap arayan Fındıkoğlu, muttasıl yerine bitişik, muvasalat yerine varmak, ulaşmak, kıymet yerine değer, tasarruf yerine tutum, varidat yerine de gelir sözcüklerini önermektedir. Kızılırmak gazetesinin 26 Ağustos 1929 tarihli sayısında yer alan yazısında da «Bugünkü yazı ve bilgi dilinden atılacak yabancı kelimeler yerine konacak Türkçe kelimeler için (Sivas lehçesi) iyi bir yardımcı olabilir» sonucuna varmaktadır. (Sözkonusu ettiğimiz yazılarla ilgili daha ayrıntılı bilgi için şu yazımıza bakılmalıdır: Türkçenin Yolunda, Dünya Gazetesi, 7 Mayıs 1955, s. 4 ve 6).

Bir ummandan alınmış iki damla gibi görünse de üzerinde durduğumuz iki küçük örnek, Fındıkoğlu konusunda kesin ve haksız yargılara yönelenlere durup düşünmeleri gerektiğini göstermeye yetebilir. Her büyük düşünce adamı gibi Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun

## GEÇEN YIL YAPILAN FINDIKOĞLU'NU ANMA TOPLANTISI

Türkiye Muallimler Birliği, 16.11.1974 Cumartesi günü vefat eden ve birliğin kurucularından olan Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nu anmak üzere 21.12.1974 Cumartesi günü bir anma toplantısı tertip etmiştir.

Türkiye Muallimler Birliği salonunda yapılan bu toplantıda merhum değerli hocamızın arkadaşları ve öğrencileri konuşmuştur.

Birlik Başkanı Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş toplantıyı saat 15.00 de açmış, Fındıkoğlu'nun kişiliği üzerinde durmuştur. Daha sonra Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Amiran Kurtkan, Doç. Dr. Mehmet Eröz, Ali Rıza Korap ve Akif Güner söz almışlar, Fındıkoğlu'nun çeşitli yönlerini ve hatıralarını anlatmışlardır.

Toplantı sonunda Türk Halk Bilgisi (Folklor) Derneği Başkanı İhsan Hınçer söz alarak Fındıkoğlu'nun 1927 den ölüm gününe kadar Türk Folkloruna yaptığı hizmetleri dile getirmiştir. Bu suretle merhum Hocanın Türk Halk Bilgisi alanındaki çalışmaları da dile getirilmiştir.

Fındıkoğlu'nun ebediyete intikal edişinin 52. günü 9 Ocak 1975 te Ailesi tarafından Fatih Camiinde bir Mevlit okutulmuş, ailesi ile arkadaşları, öğrencileri ve büyük bir topluluk katılmıştır.

T.F.A.

da yaşadığı çağın olaylarına etkileri ve tepkileri olmuş, ele aldığı her konuyu gerçeklerimize bağlama çabası ve sosyal konulara duyduğu sürekli ilgiyle düşünce tarihimizde kendine özgü bir yer almıştır. Kendisine çok şey borçlu olduğum Hocam Fındıkoğlu'ya Tanrı'dan rahmet, geride bıraktığı kederli ailesine, arkadaşlarına ve öğrencilerine başsağlığı dilerim.

47

profesör ve 1958'de de ordinaryüs olmuş, İktisat Fakültesi dışında Edebiyat ve Hukuk Fakültelerinde de bir süre öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Emekliye ayrılincaya kadar sürdürdüğü Kürsü Başkanlığının yanı sıra, İktisat Fakültesi Dekanlığı, İçtimaiyat Enstitüsü, Gazetecilik Enstitüsü Müdürlüğünde de bulunmuştur.

Bir makale çerçevesi içinde Fındıkoğlu'nun yayınları üzerinde topluca durmak olanağı bile yoktur. Bunun nedeni, Fındıkoğlu'nun yayınlarının geniş bir alana uzanması kadar sayıca çokluğudur. 1957 yılına kadar yaptığı yayınlarının, kitap, broşür, çeviri ve makale olarak taşıdığı başlıkların 2014 olduğunu 1958 yılında yayınlanan «Fındıkoğlu Bibliyografyası»ndan öğreniyoruz. 1918 - 1958 yılları arasındaki bu yazılara 1958 - 1972 döneminin yayınları da eklenirse ne kadar çalışkan bir kalem karşısında bulunduğumuz ortaya çıkar.

Öğrencilik yıllarından başlayarak gazete ve dergilerde sürekli olarak yazıları çıkan Fındıkoğlu, 1938 - 1950 yılları arasında Cumhuriyet gazetesinde beş yüze yakın inceleme ve makale yayınlamıştır. 1934 yılında kurduğu İş dergisi (sonraları İş ve Düşünce adını almıştır) eli kalem tuttuğu sürece çıkardığı önemli fikir ve sosyo-



Prof. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun girişimi ile düzenlenen Yusuf Has Hacib Günü dolayısıyla İsa Yusuf Alptekin ve Türkistanlılarla bir arada..

İlim ve Büyük Düşünür :

## GÖKALPÇİ DEĞER : ORD. PROF. DR. FINDIKOĞLU

Yazan : Süleyman ARISOY

### A — GİRİŞ :

Erzurum'da, Tortum ilçesinin Engüzek köyünde doğan, Erzurum, Sivas, Ankara gibi Doğu ve Orta Anadolu'da çalışan bu büyük öğretmen, memleketinin sorunlarını daima düşünmüş, ilim, fikir potasında onları yoğunarak bunlara hal çaresi arar olmuştur. Yaşam boyu Türk Sosyolojisini Ziya Gökalp'in düşünceleri paralelinde ele alan Fındıkoğlu Hoca, Türkiye'yi yeniden kuran, aydın ve düşünür öncülerin içindedir.

Türk Sosyoloji tarihinde yüce, öz, gerçek yerini alan Fındıkoğlu Hoca, yeni Türkiye'de Ziya Gökalp'le birlikte anılacak ölümsüz bir kişidir (1). Onu tanıyan, ondan feyz, ilim ve ilmi ahlâk ve milliyetçilik dersi alan kişiler ve öğrencileri, bundan, daima yüceleşen gurur duymaktadırlar (2).

### B — HAYATI VE KİŞİLİĞİ :

Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun yaşamı ve kişiliği birçok ilim adamlarına örnek olacak kadar şerefli ve yüksektir. O ilmin ilk kademesinden sonuna kadar daima dürüstlüğü, çalışkanlığı ve yüksek meziyetleri ile başarıya ulaşmıştır.

Asıl adı : Ahmet Halil ve doğumu Erzurum, Tortum 1902'dir. İlk öğrenimini Kayseri'de, orta öğrenimini Gelenbevi sultanisinde yapmış, 1920 de Posta Telgraf Mektebi-İ Âlîsine girerek 1922 de mezun olmuştur. 1922 - 1925 yıllarında Edebiyat Fakültesinde felsefe okumuş, Erzurum, Sivas ve Ankara liselerinde felsefe ve sosyoloji öğretmenliği yapmıştır. 1930 da Fransa'ya gitmiş, Strasbourg'ta felsefe okumuş ve 1934'de Edebiyat Fakültesinde içtimaiyat ve ahlâk doçentliğine tayin edilmiştir. Bu görevine başladığından sonra Strasbourg'a dönerek «Durkheim ve Ziya Gökalp» konusu üzerinde doktora tezini vermiştir.

Edebiyat Fakültesinde bir süre devam eden bu görevinden sonra, 1937-1940 yılları arasında İktisat Fakültesinde sosyoloji doçentliği yapmıştır. 1941'de İktisat Fakültesi sosyoloji profesörlüğüne seçilmiştir. Sonra Ordinaryus Profesör olan Z. F. Fındıkoğlu, yaş haddinden kürsüsünden emekli oluncaya kadar bu kürsüde kalmıştır (1973). Sonra İstanbul'da (16.11.1974) ölümü ile Türk İlim Tarihine mal olmuştur.

### C — ESERLERİ VE YAZILARI :

Kendisinin başta sosyal konular olmak üzere diğer sosyal ilimlerin kapsamına giren binleri aşan değerli makaleleri, araştırmaları, yazıları vardır. Kendine özgü, rahat, çarpıcı, edebî üslûpta, kafaya, ruh ve kalbe aynı şiddetle etki yapan orijinal fikir ve görüşlü bu yazılar ayrıca birer edebî değer taşıyan kalem denemeleri niteliğindedir de.

Yıllarca çıkardığı «İş ve Düşünce» adlı dergisi bugün benzeri az bulunan değerli Türk Sosyolojisinin konularını içeren sosyal plânlama, politika ve stratejimize yön verecek nadir bir külliyattır. Hele İş ve Düşünce Dergisi'nin özel bazı sayıları bugün bile araştırmacıların ana danışma kaynaklarıdır.

### BAŞLICA ESERLERİ ŞUNLARDIR :

Erzurum Şairleri (1927), Bediyat (1927), Bayburtlu Zihni (1928, Birinci kitap), Zorlara Dağlar Dayanmaz (1934), Les Sociologues Turcs: Ziya Gökalp - Türk sosyologları : Ziya Gökalp (1935), Ziya Gökalp : Sa vie et sa sociologie - Ziya Gökalp : Hayatı ve sosyolojisi (1935), Essai sur la transformation du code familial en Turquie -Türkiyede Aile Düzeninin Değişimi Üzerine Deneme (1935), Le fondement philosophique d'une sociologie de l'action - Bir Davranış Sosyolojisinin Felsefi Temeli (1936), İbnî Haldun'un Hukuka Ait Fikirleri ve Tesiri (1939), İbnî Haldun (1940, H. Z. Ülken ile birlikte), İçtimaiyata Giriş (1944), Hukuk Sosyolojisi (1944), Ahlâk Tarihi (I, 1945, II ve III, 1936 — 1946), Sosyalizm (I, Eflâtan'dan Marx'a kadar, II, Karl Marx, 1949; yeni bas. 1965). İçtimaiyat : Sosyal İlimlerde Metodoloji nazariyeleri (1945), İçtimaiyat : Sosyal Doktrinler Sosyolojisi (1947), Türkiyede Kooperatifçilik : Tatbiki Sosyoloji Denemesi (1953), Kooperasyon Sosyolojisi (1967) (3).

### D — ZİYA GÖKALP VE Z. F. FINDIKOĞLU :

Felsefi görüşü; çok yönlü ve çağdaş akımlara da klâsikler kadar değer verirdi. En çok üzerinde durduğu Durkheim ve felsefesi olup onun Türkiye'de kuvvetli ve tek temsilcisi idi.

Doktora tezi Durkheim ve Ziya Gökalp'ti. Tezine sıkı sıkıya bağlı yürekte inanmış kişi idi. Derslerinde pek sık Ziya Gökalp'le ele alır, onu çeşitli yönlerden açıklayarak değerlendirirdi. Çağdaş sosyal oluşum ve değişimleri de daima

### ARAŞTIRMALARI

Ziya Gökalp açısından felsefi, sosyal ve milliyetçi varyasyonlarına göre yargıladı.

Hemen hemen Ziya Gökalp'in adı geçmeyen dersimiz olmadı. O, memleketimizde Durkheimle, Ziya Gökalp felsefeleri arasında ilk ilişki ve köprüyü kuran tek ilim adamıydı.

Durkheim'in felsefi görüşünde tarihi gidiş yön veren materyal değil, maşeri vicdan ve mefkûredir. Bu millî vicdana millî kültür, millî ahlâk, Millî tarih değerleri yani maşeri vicdan tezini materyalistlere karşı antitez olarak mefkûrevi tezin kurucusu ve savunucu idi. İşte Hoca, Durkheim'deki bu ana felsefi görüşle Ziya Gökalpçilik felsefeleri arasındaki ilişki, bağ paralellliğini gayet dürüstlükçe açıklamış ve kurmuştur. Derslerinde bu görüşleri, yani anti materyalist felsefeyi milliyetçi olarak bize anlatırdı.

O, nasıl Durheim'e Ziya Gökalp'i bağlamak istemişse, kendisi de çağımıza dek Ziya Gökalp'in bir devamı ve temsilcisi olarak kalmış ve «Millî Türk Sosyolojisi»ni kurarak hayatı süresince bunu işlemiş ve Türk Ulusunun çeşitli sosyal problemleri üzerinde önemle, ısrarla, ilmi açıdan uzun süre durmuştur. Bize Ziya Gökalp'in koyduğu umdeleri yani Türkcülüğün Esasları'nı öğretmişti (4).

Bizim için o sanki «başübadelmevt»te Yüce Türk Ziya Gökalp'in ta kendisi idi. Ziya Gökalp onun dolayısıyla bizim pirimizdi. Ziya Gökalp'e ait çalışmalarda mutlaka onun paralelindeki Fındıkoğlu Hocanın da anılması bu nedenle gereklidir (5).

### E — İ. Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİNDEKİ KİŞİLİĞİ :

1936 Yılında kurulan İ. Ü. İktisat Fakültesi İkinci Dünya Harbi içinde, Alman Faşizminin baskısından kaçan çok değerli ilim adamları ile zamanın en değerli ilim, irfan yuvasını teşkil ediyordu. Fakültenin bu altın devrindeki hocalardan biri de Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu idi: O kurucularından olduğu «İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü»nün başında yılmak, yorulmak ve dinlenmek bilmeyen bir enerji ile devamlı bir dinamizm içinde idi. Daima okur ve yazardı. Orta boylu, tıknaz, dışadönük (Extroverti) tipte devamlı hareket halinde, enerjik, canlı ve keskin bakışlı (nev'i şahsına münhasır) bir insandı.

Yanında taşıdığı büyük çantası ağına kadar ve patlarcasına kitaplar, kâğıtlar ve çalışma dökümanları ile dolu idi. Sınıfı, devamlı çalıştığı odası ve İktisat Fakültesi Kütüphanesi arasında koşarcasına gider gelir, zamanını israf et-

meyen dakik bir ilim adamı idi.

Öğrencileri ile ayaküstü konuşmaları bile birer seminer ve açık oturum şeklinde cereyan ederdi. O bir talebesi ile koridorda tesadüfen konuşacak olsa, derhal etrafı öğrencileri ile sarılır, onu takdir, saygı, hayranlık ve ilgi ile dinlerlerdi. Çünkü, konuşmasını sade kendisinin değil, öğrencilerinin düşünce ve görüşlerini alan, değer veren bir dialog şeklinde sürdürürdü.

Hegel, Augustcomte, Durkheim gibi sosyolojinin büyük devlerinin isimlerini, felsefelerini belleğimize ince bir sanatçı titizliği ile işleyerek bize öğretirdi.

Ateşli, çok güzel konuşan, çok yönlü, daima yeni fikirlere, görüşlere değer veren kudretli bir hatipti. Hitabeti kendine özgü, hafızalardan silinemeyen jestleri, örnekleri ve davranışları ile sosyoloji ve sosyal ilimler onun anlatışında, ağızda ve dilinde ilmi mytholoji gibi canlı, şekilli olarak ortaya konurdu.

Derslerini kimse kaçırmaz ve cankulağı ile dinlerdik. Bize hiç zor gelmez, tümümüz başarı gösterirdik. Çünkü onun dersi hepimizin sevdiği, önemsemediği ve bellediği derslerin başında gelirdi. Tüm hocalarımızın içinde o bize daha yakın, sıcak, alçak gönüllü, sanki bir öncü halk adamı idi.

Kalın gözlükleri arkasındaki gözleri açık, çok hareketli ve majik unsuru taşıyan etkileyici nitelikte idi. Bunlarla hepimizi ayrı ayrı takip eder fikirlerinin, bilgilerinin öğrencilerine gidişini, etkisini kontrol ederdi.

Çok sade, bol ve rahat giyinirdi. Cepleri kâğıtlar, notlar hatta bazan kitaplar ile dolardı. Bu hali ile gezici kitaplık gibi idi.

### F — ARAŞTIRMACI İLİM ADAMI Z. F. FINDIKOĞLU :

Türk Sosyolojisinin, halkımıza ulaşması konusunda uygulama, deneme ve geniş çapta araştırmalarda bulunmuş, bu konuda öğrencilerini teşvik etmiş, yetiştirmiştir. İlim, feyz ve teşvikini görerek onun yönetimi ile başladığım «Deniz ve İçsular Ekonomisi» çalışmalarımı, kazançlarımı kendisine borçluyum. Fakülteden mezun olduktan sonra yaşamının sonuna kadar daima yardımını gördüm ve onun tarafından değerlendirildim, yüceltildim.

İlmi araştırma metodoloji dersleri ve buna dayanan uygulamalarında köycülük, kooperatifçilik, folklor gibi memleket yapısına gerekli davalara kendisini vermiş, öğrencilerini yönlendirmiştir. O ideal bir «köy babası» idi. Köylerin kalkın-

nasına, kooperatifçiliğin gelişmesine çalışmıştı. Yani Türkiye Sosyolojisinin uygulayıcısı olmuştur.

Çeşitli araştırmalara yönelmiş, bu alanlardaki çalışmaları ile yetinemeyen, daima daha çok eser yazma, araştırma yapma enerji ve istemi içinde idi. Geniş kültüre, hoş görü ve ilmi septsizliğe sahip, ekuma, araştırma, tartışma, düşünme ve devamlı mücadeleci niteliklerini öğrencilerine de aşılacak ister, eğitim metoduyla bunları uygulardı. Öğrencilerine verdiği araştırma konularının, geniş, milliyetçi ilmi pozitivist, objektif görüş açısından metodolojik değerlendirilmesini isterdi. Üniversite çağına gelinceye dek ilk araştırma tekniklerini ve değerlerini ondan öğrenmiştik.

### G — FELSEFİ GÖRÜŞÜ :

Onun milliyetçilik görüşü ve anlayışı, geniş kapsamlı, büyük, Osmanlı İmparatorluğu ve kalıntılarına dayalı gerçekçi, geçerli, modern ve toleranslıdır. Bu görüşünü de Ziya Gökalpe bağlamak mümkündür (6). Fındıkoğlu Hoca bir yazısında «Çeşitli sebeplerle Türk dünyası parçalanmıştır. Sosyolog, hukukçu, dilci, iktisatçı, tarihçi, bahis konusu olunca, bunları Türkiye'de yetiştirenler, Türkiye dışındaki Türk halkları diye ayırmak gereğini duyuyor. Hülâsa, tarih ve vukuat makinası, dağıtıcı rolünü Türk dünyası üzerinde çok zalimce oynamıştır». (7), şeklinde yorumlamaktadır.

Gerçekte, insanoğlu oluşumundan bu yana «Karnım nerede doyarsa orası vatanımdır - Ubi Bene İbi Patria» demek zorunda kalmış, yurdunu, yuvasını terketmiştir. Toplumlar da böyle. Bu nedenle ulusçuluk anlayışında «yurt» kriteri bir yerde zayıflamaktadır. Türk, yurdunu bile temele inşa, daima farklı yerlerde, kapsam, kavram ve ortamlara göre kurmuştur. Bunu tarihî, siyasi, ekonomik ve sosyal zorunluluklar oluşturmuştur. Sonuçta Türk toplumunun Osmanlı İmparatorluğunda üç kıtaya ve denizlerine, adalarına yayıldıklarını görmekteyiz.

Fındıkoğlu Hoca'nın felsefî görüşünde onu gerçek değeri, felsefe ve yüzü ile göremiyen bazı kişiler, zaman zaman solda ve sağda görev nitelemek istemişlerdir. Oysa ki o tam bir eğitici, araştırmacı olarak ele aldığı konuları kendi felsefî ortamı içinde bütün inceliği, ayrıntıları ve tüm açıklamalarındaki üstün yeteneği ile ve içtenlikle ortaya koymuştur. Bazıları da paradoksal felsefî görüşe sahip olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Fındıkoğlu, Sosyalizm ve Karl-Marx üzerinde ilk ciddi, açık, katkısız ve objektif araştırma yaparak bunu «Sosyalizm» adlı eserinde ortaya koyan ilim adamıdır.

### H — AHLAK YÖNÜNDEN ÖZELLİĞİ :

Ahlâk yönünden faziletli bir öğretmendi, öğrencilerine karşı saygılı, baba şefkati, dürüstlük gösterirdi. Onlara karşı ima yolu ile dahi olsa, kötü bir sözü, terslemesi olmamıştı. İnsan olarak örnek bir insandı. Onun aleyhinde olan hemen hemen yoktu. Hayırhah ve kadirşinastı. Gerçek ve kuvvetli bir milliyetçi idi. Uygurluk ve batılılaşma konusundaki düşünce ve davranışları da Gökalp'e paraleldi (8).

İlim adamı olarak, zengin yürekli, eli açık, daima veren, öğrencisini değerlendirmek ve yüceltmek isteyen, bununla mutluluk duyan, hasislik, meslekî kıskançlık, kötülük bilmeyen milliyetçi memleketçi, ateşli, gerçek yurtsever, katkısız ilim adamlığına yakışan üstün mezliyetlerle dolu idi.

### I — SONUÇ :

O, Üniversitede kürsüsünden yaş haddi denedi ile emekli olduktan sonra arkasında eserlerinden oluşturduğu büyük, zengin bir kitaplık, temiz bir isim, şanlı, şöhretli bir mazi ve kendisini seven, ögen geniş bir öğrenci ordusunu bırakmış olan ender bir gerçek ilim adamıydı.

1 — HALMAN, Talât Sait — Gökalp Kongresi — Hisar Dergisi, No. 131. Kasım, 1974. ANKARA.

2 — M. Kaplan, T. Z. Tunaya, Ş. Mardin — Gökalp'in Tezleri ve Çağdaş Türk Gerçekleri — Milliyet Gazetesi, Açık Oturum, 3.11.1974, İSTANBUL.

3 — Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 16, Fasıkül 125, Sahife 287, Millî Eğitim Basımevi, 1968. ANKARA

4 — Ziya Gökalp — Türkçülüğün Esasları — Varlık Yayınları, İSTANBUL, 1970.

5 — M. Kaplan, T. Tunaya, Ş. Mardin — Ziya Gökalp ve Türk Düşüncesi — Milliyet Gazetesi, Açık Oturum, 27.10.1974, İSTANBUL.

6 — Ziya Gökalp — Türkçülük Türkiyecilik — Yeni Mecmua No. 51-4, Temmuz, 1918.

7 — ESEMENLİ, Bilgay — Kaybettiğimiz Büyük Sosyolog Prof. Fındıkoğlu — Barış, 4.12.1974

8 — TÜRKDOĞAN — Ziya Gökalp'te Uygurluk ve Batılılaşma — Milliyet Gazetesi İSTANBUL, 1974.

## Hemşehrisinin Gözüyle :

### FINDIKOĞLU İLE İLGİLİ HÂTİRALARIM

Yazan : Mehmet KARDEŞ

Prof. Fındıkoğlu, Tortum'un Çamlıyamaç (Öşkvank - Üngüzek) Köyü'nde 1902 yılında dünya'ya gelmiş, nadir bir şahsiyetti.

Ölümünden önceki vazifesi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji ve Sosyal İlimler kürsüsü Ord. Profesörlüğü idi. Rahmetli hemşehrîm Fransızca, İngilizce, Almanca ve kısmen de Arapça bilirdi.

Aziz dostum sayın İhsan Hınçer'in 319 sayıdır ve 27 senedenberi muntazam neşriyat hayatını devam ettirdiği Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde (Sayı : 309) : «... Ankara'da 1927 yılında kurulan «Türk Halk Bilgisi Derneği» nin kurucuları arasında bulunan Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nu 16 Kasım 1974 tarihinde kaybetmiş bulunuyoruz. Dergimiz, değerli sosyolog ve folkloristin anısına bir «Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu Özel Sayısı» hazırlamaktadır. Bu özel sayımızı gelecek aylarda yayınlayacağız.

Kendisini seven folklorcularımızın Fındıkoğlu ile ilgili yazı ve fotoğraflarını bekliyoruz...» şeklinde bir yazı vardı. Bunun üzerine bu kadirbilirlikten dolayı çok duygulandım. Kendisine ne kadar teşekkür etsek azdır. Çok yerlerde yayınlanmış hayatını yazmaktan kaçınarak, birkaç hatırasını arz etmek istedim (1).

Yakın hemşehrîm Fındıkoğlu, kendi sahasında ULUSLARARASI bir şöhrete sahipti.

Bütün hayatı ilmi çalışmalarla geçmiştir. 1934 de neşir hayatına başladığı «İş ve Düşünce» dergisi ile «Meslek» adlı gazetesini, ölümünden birkaç yıl öncesine kadar muntazaman çıkarmıştı. «Bilgi» Mecmuasının da kurucusudur. Bu dergi ve gazetelerde sık sık Tortum, Erzurum davalarını dile getirir, köylere parasız olarak kendili eliyle postalardı.

1927 de «Türk Halk Bilgisi Derneği» ni kurarak, memleketimizde folklor ilmi'nin ilk bayraktarlığını yapmıştır.

Prof. Amiran Kurtkan Hanım'ın 1958 de yazdığı «Fındıkoğlu Bibliyografyası»nda, Üstadın daha o zaman 2014 küçük ve büyük eser yayınladığını okumuştum. Üstad, eser vermede, asrımızın Aleksandır Duma'sı olmuştur. Eser ve yazılarında yirmiden ziyade müstear isim kullanmıştı; Ahmet Halil, Kadıoğlu, Kadızâde, Dr. M. Sertkaya, Dr. M. Devcioğlu v.s.

Son yıllarda «Doğu Kalkınması» diye bir



Fındıkoğlu Tortum Aksu köylüleri arasında omuzuna attığı kasma ile...

eser yazmıştı. Bu kitabı yazarken cevaplandırılmak üzere bir anket göndermişti, ki 12 bölüm ve yüzlerce soruyu ihtiva etmekteydi. Mezkûr kitabın yazılışında hayli emeğim olmuştu. Eserin iradını tamamen Tortum Kalkınma Derneği'ne başışlamıştı.

Tortum'a ait kendisine sık sık fotoğraf ve makaleler gönderirdim. 1961 de Doğu Anadolu'nun geri kalış sebeplerini sıralayan milli bir rapor gözü ile baktığım bir kitap yayınlamıştım: Türk Halk İnanmaları. Bu kitaptan eline geçmiş. Beni teşvik eden bir eleştirisini gazetelerde okuduğumda çok duygulanmıştım. Genç kalemlerin elinden tutar, onları daima teşvik ederdi. «Aşık Sümmarı», Hayatı ve Şiirleri» kitabıma da önsöz yazmış, dergilerde eser hakkında çeşitli yazılar yayınlamıştı.

Daima arkaları yazılı kâğıtlara yazdığı pek çok mektubunu, arşivimde saklıyorum. Hareketleriyle de tam bir iktisatçıydı. Bana sık sık gazete ve dergi ile hediye kitaplar postalardı. Hayatı hep okumak ve yazmakla geçen bu insanın yazısı öylesine bozuk düzendi ki, çok defa benzete benzete okurdum. Bu bile bizlere bir ibret dersi veriyordu. Zira üstadın, yazımın güzelliği için özenerek, kaybedecek vakti yoktu...

İstanbul'dan Erzurum'a gelişlerinde Üniversite'de şimdiki 1. Blokta kalır; beni geldiğinden haberdar ederdi. Ne vakit yanına gitsem, çalışır bulurdum. Üniversite'ce tahsis edilen vasıta ile çevreyi dolaşarak, hemşehrîlerinin dertlerine tercüman olmaya çalışırdı.



İspanya'da yapılan Uluslararası bir kongrede İspanyol Halk Dansları Grubu ile bir arada...

Bir ara **Çamlıyamaç** (Öşkvank) a gitmiştik Üstad da beraberdi. Recep Çavuş'un ayvanında köylüsü **Âşık Ümmanî** çalıp çağırırken:

«Ne hacı ol, ne hoca ol,  
Adam ol, adam.  
Ne şeyh ol, ne meşâyih ol,  
Doğru ol, doğru.»

diye söylenmişti. Ben deftere, kaleme el atarken, O'da, yazmam için işaret etmişti. Ertesi günü köy imamının, «Efendim, ilâhi Kanunlar bizleri idareye yetmedi mi, ki insanların yaptıkları kanunlara başvurdular?» sorusuna, saatlerce cevaplar vermişti. Orada, dinî bilgisine de hayran olmuşum.

**Tortum Şelâlesi**'ni gezmeğe gidiyorduk. Yıkanmak üzere girmek istediğimiz suya yaklaşıırken, ceketini çıkarmaya davranmış ve «Arkadaşlar zamandan kazanalım!» demişti.

**Turizm Bakımından Tortum** diye bir broşür bastırarak kendisine de bir miktar postalamıştım. Memnuniyetini bildiren mektubunda, **İngilizceye** tercüme etmekte olduğunu yazmıştı.

Bir ara eşi sayın **Efser Fındıkoğlu** Hanım ile bize gelmişlerdi. Bahçede geçirdiğimiz hoş saatlerden sonra çalışma odama girmiştik. Masanın üzerindeki **Hatıra Defterime** şunları yaz-

mıştı:

«Çok eskiden tanıdığım değerli araştırmacı Mehmet Kardeş'i, bugün bir akademi gibi olan evinde, dosyaları ile başbaşa görünce hayranlığım büsbütün arttı. Bu çalışmaları ile Mehmet Kardeş ileride Tortum - Erzurum Folklorcusu olarak Türk folklor Tarihine adını kazandırmış olacak, bazılarının «Tortumiyatçı» diye isimlendirmelerine hak verecektir.

Allah'tan muvaffakiyetler ...  
28.7.1969 Fındıkoğlu»

Memleket kalkınması için çeşitli çalışmaları vardı. 19 Temmuz 1962 de **Erzurum'da Örnek Otelinde Tortum Kalkınma Derneği**'nin kurucusu olarak dernek tüzüğünü bana yazdırmıştı. Kimse-siz çocuklara sahip olma, fakir çocukları okutma, **Tortum** ilkokullarına bayrak ve ders aracı temin etme, Tortum Ortaokulu Pansiyonu, kendi köyüne ilkokul yaptırma, devlet dairelerinden yatırım koparma yolunda çeşitli fedakârlıkları olmuştur. **T. K. Derneği**'nin **Tortum, Ankara, İstanbul** ve **Adapazarı** şube ve temsilciliklerinin açılmasını sağlamıştı.

**İstanbul Üniversitesi**'ndeki yarım asırlık hummalı çalışmaları sonucu vücuduna yer yer sinirsel rahatsızlıklar, yorgunluklar âriz olmuştu.

1972 de yatağa düşmüştü. Dost ve yetiştirdiği talebe ziyaretleriyle **Erenköy'deki** evi arı kovanına dönmüştü. Biz de kendisini **Şerafet Sokak'ta** köşk gibi, fakat sade döşenmiş evinde ziyaret ettik. Gezerken muzazenesini zor sağlıyor, hattâ konuşma gücünü çekiyordu.

1925 de başlayan 47 yıllık meslek hayatı, durmadan eser verme, gazete ve dergi neşriyatına devam etme, çeşitli memleket meselelerine ait her gün - kendi ifadesiyle - «**Ak üstünde kalarlar**» yazma faaliyeti üstadı çok yormuştu. Çalışma odasında hayli konuştuk. Hangi tarafa baksan kitap... Büyük bir odanın bütün duvarları tıklım tıklım doluydu. Üstad bir ara:

— Mehmet Bey, **Atatürk Üniversitesi** Edebiyat Fakültesi Dekanına söyle; 2-3 asistan göndersinler. Ölüncüye kadar bana lüzumlu birkaç kitap alıkoyup, kitaplarımı. **Atatürk Üniversitesi**'ne bağışlayacağım. Gelsinler, katalog çikarsın, toplayıp götürsünler, demişti (2).

İlim adamımızın bu arzusunun ilgililere ilettilim.. Gidilmiş, kitaplar 36 sandık halinde ambalajlanarak, 10774 kitap **Atatürk Üniversitesi**'ne ge-

tirilmiş. Bugün Rektörlükte «**Fındıkoğlu Bağış Kütüphanesi**» diye açılmış bulunan kitaplığa ait, 218 sayfalık da bir katalog hazırlanmıştır.

Rahmetli Ord. Prof. Dr. Z. Fahri Fındıkoğlu'na ait pek çok hatıralarımı burada keser, kendisine, Cenab-ı Allah'tan rahmet ve mağfiretler temenni ve niyaz eylerim.

(1) **Türk Folklor Araştırmaları**, Ali Rıza Önder : «Folklorcularımız : Ord. Profesör Dr. Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri» cilt : 10, sayı : 212 (1967).

(2) Fındıkoğlu'nun dayısı **Tortum'lu** Hafız Mustafa Efendi'yi ziyarete gitmiştim. Zengin kitaplığından, numaralı gözlük ve büyüteç yardımı ile de zor faydalanabiliyordu. Efendim, bu kadar çok yaşlısınız. Mukadder olan ölüm geldikten sonra bu hazineniz burada tutsak mı kalsın? Üniversite veya bir kuruma bağışlamak gibi birşey düşünmüyor musunuz? dedim. Sonradan kitaplarının Erzurum Müftülüğü'ne gönderildiğini duyduk. İstanbul'da, o günkü ziyaretimi hatırladığımdan bunu da kaydediyorum...



Prof. Fındıkoğlu ve eşi, büyük Türk sanatı dostu ve araştırmacısı Prof. Albert Gabriel ile bir toplantıda...

Türk Folklor Arşivleri incelenirken İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü, «İktisat Müze ve Arşivi» üzerinde de durulması gerekir.

Türk Folklor tarihini Cumhuriyet dönemiyle sınırlı olarak inceleyen Sayın M. Şakir Ülkütaşır'ın eserinde bu kuruluşa yer verilmediği görülür (1).

Biz hem bu eksikliği tamamlamak, hem de Folklor Arşivleri konusunda ilginç bir deneme sayılabilecek bu çalışmayı ele almakta yarar görmekteyiz. Tarihi ve İktisadî Coğrafya Profesörü A. Rüstow'un bir önerisiyle kurulmuştur.

A. Rüstow bu önerisinde özetle:

«Fakültemizde bir İktisat Müzesi'nin tesisini hem tetkikat, hem tedarikat bakımından çok mühim addetmekteyim. Anadolu son derece enteresan ve yüksek arkaik kıymete haiz İktisat antikitelerini ihtiva etmektedir. Ben bu husustaki düşüncelerimi birkaç sene evvel tesbit etmek suretiyle bir albüm broşürü çıkarmış ve antik eşyayı nasıl toplamak lâzım geldiği hakkında tavsiyelerimi arzetmiştim. Bu tavsiyelerimin icrası neticesi birkaç eşya meydana gelmişse de bunlar fena durumdadırlar. Çünkü şimdiki kadar maksada muvafık şekilde muhafaza edilmemişlerdir.

Teklif buyrulan tarzda bir müzenin teşkili hususunda ilk şart elverişli bir mekân temini, oraya dolaplar konmasıdır. Bu dolaplarda eşyanın farelerin ziyanından, tozlanmadan, rutubetten ve hor kullanılmaktan vikâye edilmeleri sağlanacaktır. Bu şartlar tahakkuk eder etmez her eşyanın üzerine konulacak etiketlerde, yalnız bunların cinsi, nev'i ve menşei yazılmakla kalmayacak. Hangi talebe getirmiş veya hediye etmişse onun da ismi bulunmalıdır. Bu suretle müzenin koleksiyonlarını vücuda getirmeğe yardım hissi takviye edilmiş olacaktır» (2), demektedir. İktisat Müze ve Arşivi'nin kurulmasının önemini belirtmekte idi.

Ord. Prof. Dr. Z. Fahri Fındıkoğlu'nun adı geçen Fakültede Dekanlığı sırasında yapılan bu öneri üzerine, görüşmeler sonunda aşağıdaki kuruluş kararı alınmıştır.

«İktisadî folklor ve etnografya eşyasıyla ilgili bir arşiv ve müze kurulmasına, bunun şim-

dilik İçtimaiyat Enstitüsü'ne bağlanmasına, ileride icap edince bir İktisat Folkloru ve Etnografyası Enstitüsü veya Müzesi kurulmasının ele alınmasına aid müzakerelerden sonra Dekan Fındıkoğlu, bu gibi teşekkül ve organların uzvi surette gelişmesinin daha doğru olacağını, eğer kâfi derecede eşya malzeme ve malûmat toplanırsa bunlardan İktisat tarihi, İktisadî folklor ve etnografya, içtimai siyaset, sosyoloji gibi disiplinlerin istifade edeceğini, anlattı. Neticede hazırlanan talimatname kabul edildi ve İçtimaiyat Enstitüsüne bağlı bir «İktisat Müze ve Arşivi» kurulması ittifakla karar altına alındı.» (3).

Bu arşiv ve müzenin ortaya koyduğu en büyük iş 1949 yılında yayımladığı «Folklor ve Etnografya Kılavuzu» dur (1. baskısı Halk Bilgisi Derneğince yapılmıştı).

Bu kılavuz uzun yıllar ihtiyacı karşılama, bugün bile folklor derleme ve araştırmalarında faydalanılan bir kaynak olma durumunu muhafaza etmiştir. Kılavuz, Halk Bilgisi Derneği o zamanki Genel Yazmanı Fındıkoğlu'nun iki önsözü ile bir giriş, rehberin tatbikine dair notlar, halk bilgisi kadroları ve izahnameler ile İktisat Müze ve Arşiv Talimatnamesi'nden meydana gelmiştir.

Kılavuz arşivleme sistemi bakımından da ilginç görüşleri kapsamaktadır. Şöyle ki bu rehberin 10. sayfasında «Rehberin Tatbikine Dair Bazı Notlar» kısmının ikinci bölümünde rehberin kullanılışı vesilesiyle şu hususlara yer verilmiştir.

«Her büyük kadro talî kadrolara ayrılmıştır. Bunlarda büyük kadrolardaki karışıklığın vukubulacağı şüphesizdir. Folklorcular burada elde ettikleri mahsulleri ve malûmatı maddelerin sırasına göre kaydedeceklerdir. Meseleyi daha açık olarak şu misal ile gösterebiliriz. Meselâ herhangi bir köyde tesbit edilen bir «ağıt» ı kaydetmek istedik. Bu ağıt (X) inci kadronun içindeki (49) uncu küçük kadroya dahildir. (Buna (X : halk şiiri - 49) şeklinde bir işaret konursa, keza meselâ çocuklara ad verme hakkındaki halk ananelerine ait bahisler kadro ve madde işaretleri altında toplanırsa, bunların «İktisat Fakültesi»ndeki «Arşiv» e geldikleri zaman kendilerine tah-



## Bize gelen KİTAPLAR



● M. Saffet Devrim: «ŞU BİZİM BELDE». Tarih, turizm, folklor. Afyon, Kütahya ve Eskişehir hakkında araştırma, derleme ve geniş bilgi. Yazarın Önsöz, Sunuş ve Çağrı başlıklı açıklama yazılarından sonra bu üç ilimizin çeşitli yönleri ele alınmakta, efsaneler, düğün âdetleri, el sanatları, bölge kıyafetleri, inanışlar, gelenekler, sayılı günler, fıkralar, maniler, ninniler, halk oyunları, türküler, yemekler, ünlü kişiler, türbeler ayrı ayrı işlenmektedir. Eserin sonunda yazarın biyografisi yer almaktadır. Edinme adresi : M. Saffet Devrim, Belediye Başkanı, Döğür - Afyon. Kitap, 24 X 17 cm. boyunda, 210 sayfa, 25 lira.

şıs edilmiş fişlere konması daha ziyade kolaylaşmış olur».

İktisat Müze ve Arşivi'nin uzun bir süre yaşamadığını Prof. Fındıkoğlu'nun bir yazısı ve kendisi ile aynı konu üzerinde yapılan bir konuşmadan öğreniyoruz (4). Arşivde toplanan dokümanın bugün Prof. Abdullah Türkoğlu'nda olabileceği yine bu yazıda kaydedilmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken husus şudur. Ülkemizde Üniversitelerde bile bilgi birikim merkezlerinin önemi yeterince anlaşılmamıştır. Yapılan atılımlar konuyla ilgili kişilerin özel

girişimlerinden öteye gitmemiştir. Bugün bile folklor konularında öğretim ve araştırma yapan Üniversitelerimizde düzenli bir arşiv ya da dokümantasyon merkezi bulunmamaktadır. Bu olmayınca Türk Folkloru üzerinde yapılacak çalışmaların verimliliği ya da bilimselliği her zaman tartışılacaktır.

1 — Ülkütaşır, M. Şakir : Cumhuriyet'le Birlikte Folklor ve Etnografya Çalışmaları, Ankara 1973.

2 — Folklor ve Etnografya Kılavuzu 4. S.

3 — a.g.e. 5. S.

4 — Prof. Fındıkoğlu, Z. Fahri : «Bir Fakültede esef verici bir davranış» (Türk Folklor Araştırmaları, Yıl : 20, 232. Sayı 1, Sf 5113). — Görür, Hüseyin : «Görüş — Fındıkoğlu ile röportaj. Yıl : 3, 26. Sayı, S. 13).

● Hüsrü Züher : «TÜRK SÜSLEME SANATI». Çini, seramik, halı, kilim, çorap, kese, dokuma, işlemecilik, mühürçülük, minyatür, tezhip, ciltçilik, deri işleri, kalem işi, sedefçilik, kakmacılık, fildişi, madencam, tuğla, taş, ağaç süslemeleri, kaşık ve kaşıkçılık, bibliyografya. Ayrıca yüzlerce resim ve fotoğraf, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Sanat Eserleri Dizisi : 6. Eser, 23,5 X 16 cm. boyunda, 142 sayfa, 20 lira.

● Behçet Necatigil : «EDEBİYATIMIZDA İSİMLER SÖZLÜĞÜ». 830 Edebiyatçının Hayatı ve Eseri. İlaveli 8. baskı. Varlık Faydalı Kitaplar: 10. Eserin başında Tanıtma, Sözlük maddelerinde gözetilen sıra, kullanılan işaret ve kısaltmalar'dan sonra yazar ve şairlerin biyografileri, eserleri; sonunda da Edebiyat ödülleri, Ölüm - doğum günleri çizelgesi, Dergiler indeksi, Şair ve yazarlar indeksi, Eserler indeksi verilmektedir. Kitap, 16,5 X 12 cm. boyunda, 374 sayfa, 25 lira.

● Varlık Yayınevi : «VARLIK YILLIĞI - 1976». Yaşar Nabi'nin 1975 e toplu bakışından sonra 1975 te sanat ve kültür olayları, Toplu soruşturmamız, Yılın düşünceleri, yılın olayları, 1975 in kitapları, Şiirler, Hikâyeler bölümleri yer almıştır. Varlık Yıllığı : 17. Kitap, 16,5 X 12 cm. boyunda, 628 sayfa, 30 lira.

● Lincoln Barnett - Nail Bezel : «EVREN VE EINSTEIN». İkinci basılış. Varlık Faydalı Kitaplar : 99. Eser, 16,5 X 12 boyunda, 142 sayfa, 10 lira.

● Emin Özdemir : «ÖZTÜRKÇE KILAVUZ SÖZLÜK». Eserde hangi kelimelerin Türk kaynaklı, hangilerinin yabancı kaynaklı oldukları açıklanmakta, Osmanlıca kelimelerin Öztürkçe, Öztürkçe kelimelerin de Osmanlıca karşılıkları verilmektedir. Varlık Faydalı Kitaplar : 166. Kitap, 16,5 X 12 cm. boyunda, 160 sayfa, 10 lira.

● Ernest Hemingway - Mustafa Yurdakul : «KİLİMANJARO'NUN KARLARI». Roman. Beşinci basılış. Ayrıca kitapta yazarın bazı hikâyeleri de verilmiştir. Varlık Büyük Eserler Kitaplığı : 247. Kitap, 16,5 X 12 boyunda, 138 sayfa, 10 lira.

● Koca Sekbanbaşı - Abdullah Uçman : «KOCA SEKBANBAŞI RİSALESİ/HÜLÂSAT-ÜL KELÂM İ REDD-İL AVAM». Baskıya hazırlayanın Önsöz ve Açıklama yazısından sonra metin verilmektedir. Eserin sonunda notlar ve bibliyografya yer almaktadır. Tercüman 1001 Temel Eser : 72. Kitap, 19,5 X 13 cm. boyunda, 188 sayfa, 10 lira.

● Jean - Paul Sartre/Samih Tiryakioğlu : «KİRALI ELLER». Oyun, 7 tablo. İkinci basılış. Varlık Yayınları. Tiyatro Serisi : 16. Eser 16,5 X 12 cm. boyunda, 128 sayfa, 6 lira.

● Panait Istrati - Yaşar Nabi : «KİRA KIRALI YA». Roman. Beşinci basılış. Varlık Büyük Eserler Kitablığı : 85. Eser 16,5 X 12 cm boyunda 158 sayfa, 10 lira.

● Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı : «MİLLÎ ULUSLARARASI FOLKLOR KONGRESİ BİLDİRİLERİ — I. CİLT, GENEL KONULAR». Yayın Sayısı : 16. Geçen yıl 23-30 Haziran 1975 tarih-

leri arasında İstanbul'da yapılan kongrenin I. Seksiyonunda okunan 21 bildiri. Eserin başında Nail Tan'ın Sunuş yazısından sonra Kültür Bakanı Rifki Danışman'ın kongreyi açış konuşması, kutlama telgrafları yer almıştır. Bu cildi diğer 4 seksiyonun 4 cilt halindeki bildirimleri izleyecektir. I. Cilt 24 X 16 cm. boyunda, 260 sayfa, 30 lira.

● Folklor Araştırmaları Kurumu : «FOLKLOR ARAŞTIRMALARI KURUMU YILLIĞI — 1975». Kurum Başkanı Hikmet Dizdaroğlu ile Şevket Beysanoğlu ve M. Âdil Özder'den oluşan Yazı Kurulu denetiminde hazırlanan Yıllık'ta Önsöz'den sonra 19 yazı yer almaktadır. Bunlar, Elçin, Ögel, İlaydın, Dizdaroğlu, Cumbur, Aşkun, Öztelli, Okay, Arısoy, Oransay, Özder, Beysanoğlu, Özdemir, Önder, Aktan, Tan, Karasu, Kafıncıoğlu ve Beşmart imzalarını taşımaktadır. Kurum'un 4. yayınıdır. Şu adresten istenebilir : P. K. 252, Yenişehir - Ankara. 24 X 16 cm. boyunda, 150 sayfa, 25 lira.

● Bertrand Russell -Nail Bezel : «EĞİTİM VE TOPLUM DÜZENİ». Yeni baskı. 16 bölümlük inceleme dizisi. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar : 93. Kitap, 16,5 X 12 boyunda, 174 sayfa, 10 lira.

● Emin Özdemir : «GÜZEL VE ETKİLİ KONUŞMA SANATI». Yöntem ve örneklerle. Eserin sonunda konu ile ilgili bir de bibliyografya yer almıştır. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar Dizisi : 168. Kitap, 16,5 X 12 cm boyunda, 168 sayfa, 10 lira.

● Cahit Öztelli : «SAHTE ŞÖHRET BİR OZAN ERZURUMLU EMRAH». Eser, Erzurumlu Emrah'a mal edilen şiirler, Köprülü ve Sadettin Nüzhet ne diyorlar, Emrah'ın dili, Eflâton Cem'in şiirleri sadeleştirilmesi, Erzurumlu Emrah hakkında yeni notlar bölümlerine ayrılmıştır. Yazarın kendi yayını. İsteme adresi : Bahçelievler, 9. Sokak, 4/5. Ankara, 16,5 X 24 cm. boyunda. 40 sayfa, 10 lira.

# Denenmiş durak

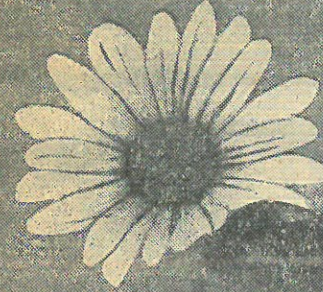


Bu işaret altındaki hizmet niteliklerini bilmeyen kalmamıştır. Hizmeti içtenlikle

sunmanın simgesidir Mobil. Saygılı, incelmis arınmış gönülden hizmet Mobil'de.

diş bakımında  
yeni bir dönem...

SİLİKADENTLİ  
**grin**<sup>®</sup>  
SEFFAF YESİL DİS MACUNU



BANKANIZI  
SEÇTİNİZ Mİ ?

demek ki  
görüşünüz  
kuvvetli...



**TÜRK TİCARET BANKASI**

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

«Yeni, benzersiz bir diş macunudur Grin. Yeşil, etkili ve hoş kokulu. Dolgu, meddelerinden artımları, Temizleme ve beyazlatma gücü çok fazladır. Silikadentli bir Dişlere parlatıcı ve beyazlatıcıdır. Antibakteriyel bir Disi fermentasyonunu ortadan kaldırır, ağız kokularını giderir. Florür ile Disi minerallerini güçlendirir. «Grisin» Dişler.



LOKMAN MÜSTAHZARI  
HALK SAĞLIĞI HİZMETİNDE

- Ekza - 9 Ekzema merhemi
- Algo - Tablet Ağrı hapi
- Lokman - Tablet Ağrı hapi
- Algopirin Analjezik tablet
- Algo - Tablet 4 tabletik
- Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
- Kina - Kola İştah şurubu
- Anamur Burun ve göz damlası
- Meprol Tablet Sinir hapi
- Sollargen Granüle Ekzema - kaşıntı
- Sel de Gastrin Granüle Mide tozu
- Gastro Goutes Mide damlası
- Gastroguanil İshaj kesici tablet
- Metegastrin Mide tozu
- Derivit Yara ve yanık merhemi.
- Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
- Dover Tablet Öksürük ve bronşite
- Metekodin Öksürük hapi
- Metekodin Öksürük şurubu
- Algo - Wax Ağrı merhemi
- Algo - Wax Vazo Grip ve sıgırlarda
- Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
- Ma-ka-ta Basur merhemi
- Cuti - Cura Cilt losyonu
- Pedi - Cura Ayak banyosu
- Pilo - Cura Saç ilacı
- Lokman Kaşe ağrı kesici
- Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
- Panason (50 Gr. alüm. kutu)
- Deriseptol Yara ve göbek
- Dr. Krom Diş patı

(Folklor : 17)

damlıya  
damlıya  
göl olur



TURKIYE  
İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 18)

HOS  
BAG



ŞARAP  
SANAYİNDE  
KALİTE ve NEFASET  
ÖRNEĞİNİ YİNE

TEKEL  
SUNAR



ANADOLU  
BANKASI  
SİZİN EŞİNİZİN  
ÇOCUKLARINIZIN  
kısacası  
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 20)



EN KÜÇÜK  
TASARRUFLARINIZA,  
BÜYÜK  
TASARRUFLARINIZ  
GİBİ DEĞER  
VEREN BANKA

AKBANK

(Folklor : 21)

EV

sahibi olmak  
SİZİN DE  
hakkınızdır

YUVA  
hesabımızla  
EV  
edinmenize  
yardımcıyız

asırlık tasarruf bankası



EMNİYET  
SANDIĞI

59

(Basın : 60102 — 22)





otomatik  
**ARÇELİK**  
termosifonu

Otomatik Arçelik termosifonu büyük su kapasitelidir. 105 litre su alır. Emaye su haznelidir. Çift cidarlıdır. Delinmez, paslanmaz. Otomatik Arçelik termosifonu cam pamuğu ile tecrit edilmiştir. Isı kaybetmez. Otomatik Arçelik termosifonu hem suyu, hem ısıyı koruyan verimli, uzun ömürlü bir depodur.

(Yeni Ajans : — 23)

# TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MART 1976

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

- V. Uluslararası Türk Sanatı Kongresi . . . . . Halit Ziya YAVUZER  
Bir Ozan, Bir Destan . . . . . M. Sabri KOZ  
Romanya'da Yağmurla İlgili Âdetler . . . . . Dr. Nevzat GÖZAYDIN  
Bir Sergi : Anadolu Köyünden . . . . . Nizamî NEFESLİ  
Hüseyin Rahmi'nin Romanlarında Halk Hekimliği . . . . . Aydın OY  
Nasreddin Hoca Gülmece Öyküsü Yarışması . . . . . T. F. A.  
Safranbolu Mimari Değerleri ve Folklor Haftası . . . . . Yaman AKBAYAR  
Perihan Balcı'nın «İstanbul Evleri» Fransa'da . . . . . T. F. A.  
Karagözoyunatım ve Figür-Yapım Sanatçısı Orhan Kurt . . . . . İhsan HİNÇER  
Türk Atasözleri ve Şiir . . . . . Vecdi YARMAN  
Kitaplar Arasında : «Çıldır Aşık Şenlik» — 2 — . . . . . Hikmet DIZDAROĞLU  
Sorbonne Üniv. Yayını : «Balkan Ülkeleri Etnolojisi» . . . . . Türker ACAROĞLU  
Şu Çavdır'ın Hanları Türküsü, Nota ve Öyküsüyle . . . . . Ahmet YAMACI  
İlgün Manileri . . . . . Atiye ÜÇEKİZ  
Çorum'dan Bir Dede Korkut Hikâyesi : «Ak Kavak Kızı» . . . . . Hayrettin İVGİN  
Mode Festivali ve Bakır İşleri Sergisi — Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Ka-  
ragöz Yarışması — Ebru Sanatı Sergisi . . . . . Gürsel HİNÇER  
Millî Folklor Araştırma Dairesi'nin Yeni Binası ve Adresi . . . . . T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

~~~~~

SAYI : 320

KURUŞ : 300

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ